

APOCALIPSIS

Rán t'uti ra Jesucristo bi nu ra Xuua

Rám hman ra Jesucristo bi sih ra Xuua

¹ Nu'a Oja bi 'yut yá 'yɛhɛ i 'bɛcua ja ra häi. Janangue'a nu ra Jesucristo bá pɛhna n'da rám 'bɛhni mahɛts'i bi 'yurcä dra Xuuagä, rá 'yɛhɛgä, 'bɛ'a din ja. ² Nɛ nugä dra Xuuagä dí o't'ä ya 'bɛ'a gätho dín nugä, nɛ'a rám hman Oja nɛ'a rám hman ra Jesucristo i xiqui. Gätho dí o't'ä ngue da faɖi 'bɛ'a majuani din ja. ³ Dín johya gätho to'o da man'a 'bɛ'a nt'o't'i ua ja ra sɔcuɔ. Nɛ din johya to'o gätho da 'yɔde 'bɛ'a din ja. Nɛ din johya 'bɛ da 'yɔt'e 'bɛ'a gätho i mangua ja ra sɔcuɔ, nguetho him maya'a din ja 'bɛ'a gätho nt'o't'i ua.

I t'orpa ra sɔcuɔ yɛ 'yɛc'yɛi bɛ ja yoto yɛ hnini

⁴ Nugä dra Xuuagä dí ot'ahɛ ra sɔcuɔ gätho yɛ 'yɛc'yɛi dim pɛti bɛ ja yoto yɛ hnini bɛ ja ra häi Asia. Oja di jɔp ahɛ nɛ da hyut'a ni mbɛihɛ, guet'a Oja i 'bɛi nɛ mi 'bɛi, nɛ guet'a dim 'bɛi mazai. Nɛ rá Hogandahi Oja i juadi xɛn ho rá ts'edi, gue i 'bɛpɛ hapɛ di manda rá ts'edi Oja, i pɛn'nahɛ rán japi. ⁵ Nɛ bí pɛn'nahɛ rán japi a ra Jesucristo, nɛ da hyut'a ni mbɛihɛ. Nu'a ra Jesucristo zai i mam majuani, nɛ rá mbɛdi bi dambɛni 'bɛ mi du, nɛ dim hmuts'ɛt'abi nɛ di manda gätho yɛ ts'ɛt'abi gue i 'bɛcua ja ra häi. Nu'a di huɛgahɛ nɛ bi yɔnjɛ nangue ma ts'oquihɛ, bi mberca ma mbɛihɛ nangue ran ts'o, nangue rá ji bi mbäm 'bɛ mi du bɛ ja ra pont'i. ⁶ Nu ra

Jesucristo bi 'daj_u ra ts'edi dan ts'ut'abih_u nε dam mbäjä_h ga ørpah_u rá 'bεfi b_u i ja rá ts'edi Ojä rá Ta. Nε nu'a ra Jesucristo din ja rá nuixte nε rá ts'edi høn'b_u go njäm'b_u mazäi. Nε hønt'a gam bεmh_u a ya. ⁷ Nuna ra Jesucristo guet'a ba εhε ban 'yoh_u y_u güi, nε gätho y_u jä'i da nu. Nε gätho to'o bi ucpi da nu, nε gätho y_u jä'i i 'bucua ja ra ximhäi εmme din ja ra dumb_u i 'b_u bi nu a. Majuani njab_u din ja 'b_u bá εhε. Nε hønt'a gam bεmh_u a ya. ⁸ Nu ra Cristo bi 'yεna: “Nugä ra mbüdi däm 'bücä, nε njäm'b_u him mi 'bücä,” εn'a ra Hmu mahεts'i nuixte rá ts'edi, nu'a i 'b_ui nε mi 'b_ui, nε i 'b_ui mazäi.

Ra Xuua bi nu madq rá ts'edi ra Cristo

⁹ Nugä dra Xuuagä, ni cuj_u nanguε ra Cristo, dí ot'ah_u ra søcu_u ya. Nuj_u dí comhb_u y_un unbi guín nuh_u nanguε dí εc'yεih_u ra Hmu mahεts'i. Nu'a Ojä di manda b_u ja ma mb_uih_u, nε ra Jesucristo bi 'daj_u ra ts'edi ngue hin dadí xømb_uih_u 'bε'a dí nuh_u. Nε nugä dra Xuuagä dí ofädigä b_u ja ra häi Patmos, n'da ra t'uhäi i ja b_u ja ra dehe nguetho dím mangä rá m hman Ojä nε dí mangä nanguε ra Jesucristo. ¹⁰ Nu'a ra pa domingo dán yä'be Ojä, nε 'bex bi bεngä a rá ts'edi rá Hogandähi Ojä. Nε dá øcä n'da ra nde b_u ja ma xuthä tengu'b_u n'da ra thaxi, εmme nts'edi thoho. ¹¹ Nε nu ra nde bi 'yεna: “Nugä dra mbüdigä nε hinjäm'b_u ngue him mi 'bücä, nε zäi dí 'bücä.” Nε nu'a ra nde bi xicä, bi 'yεna: “Gui 'yo't' ya 'bε'a gätho gui nu, nε gui pεnp_u 'b_uh y_u 'yεc'yεi, gue'ε dim pεti b_u ja yoto y_u hnini b_u ja ra häi Asia, guerp_u ja ra hnini Efeso, nerp_u ja ra hnini Esmirna, nerp_u ja ra hnini Pérgamo, nerp_u ja ra hnini Tiatira, nerp_u ja ra hnini Sardis, nerp_u ja ra hnini Filadelfia,

neꝑꝰ ja ra hnini Laodicea.” 12 Ne nugä dra Xuuagä 'bex dá nyꝑꝰgui ngue dín nde ga nugä to'o bin ya. Ne dá nugä yoto yꝰ lámpara ngue ra oro yú gua. 13 Ne dá nugä i 'bä inde bꝰ ja yꝰ lámpara ra Cristo, ngue'a bin ja'i ua ja ra ximhäi, mi he ra pahni xꝰm mba, i sꝰrꝰ ja yú gua, ne man thu't'i rá tꝰya n'da ran gꝰt'i ngue ra oro. 14 Nu'u yú xtꝰ tengu ra t'axca xide'yo, ogue tengu ra t'axcase. Ne nu yú dä ꝑꝰmꝰ bi hyät'i tengu'bꝰ n'da ra sibi i sꝰ. 15 Ne nu'u yú gua, ꝑꝰmꝰ di fꝰxni tengu ra xit'ꝑꝰgui ra bronce di hoc ra sibi ne i pa nthꝰmꝰmi xꝰn ho. Ne nu'a rá nde tengu yꝰ dꝰthe xꝰn ngu ne nts'edi di hꝰ. 16 Ne mi o rán 'yꝰi yoto yꝰ sꝰ, ne bi bꝰxꝰ ja rá nde tengu n'da ra espada i yoho yú hꝰt'i ngue din juꝰnbate. Ne nu'a rá hmi ꝑꝰmꝰ bi fꝰxni tengu rá ts'edi ra hyadi 'bꝰ bi hyuxyadi. 17 Ne nu'bꝰ má nugä, dá tꝰngä bꝰ ja rá gua tengu'bꝰ ya xtá tugä. Pꝰ nuna bi dosca rán 'yꝰi ne bi xiqui: “Yo guín su, nguetho nugä dra mbꝰdigä ne dran zeꝑꝰguigä, ne hinjꝰm'bꝰ him mi 'bꝰcä. 18 Nugä zꝰi dí 'bꝰi, guecä dá tugä pꝰ nuya guí nu dí 'bꝰcä ya, ne dam 'bꝰcä mazꝰi hꝰn'bꝰ go njꝰm'bꝰ. Ne i ja ma ts'edi gue dadí manda hapꝰ i pa ꝰ xꝰn du. I jagä ran sogui ngue ga xocpa ꝰ da, ne ga jurpa ꝰ mi'da.” 19 Ne bi xiqui, bi 'yꝰna: “Dami 'yo't' ya 'bꝰ'a gätho guí nu ya, ngue gätho i ja ya, ne'u gätho din ja m'bejua. 20 Ga xi a ya 'bꝰ'a ní hmꝰpya i ja bꝰ man 'yꝰi, ngue yoto yꝰ sꝰ ne'u yoto yꝰ lámpara ngue yꝰ oro yú gua. Gue yoto yꝰ sꝰ, rá hmꝰpya ꝰ yoto yꝰm 'bꝰhni mahꝰts'i, gue di ze'u dim ꝑꝰti bꝰ yoto yꝰ hnini, ngue 'da'a n'danni yꝰ hnini i 'bꝰi. Ne nu'u yoto yꝰ lámpara rá hmꝰpya ꝰ yoto yꝰm ꝑꝰti yꝰ 'yꝰc'yꝰi hapꝰ zꝰi dim ꝑꝰti.”

2

Ram hma da hmam bu ja ra hnini Éfeso

¹ Nu'a ra nde bi xicä ngue ga o't'a n'da ra sœcuã, ga undä a ram 'bɛhni ngue i fãx u yu 'yɛc'yɛi bu ja ra hnini Éfeso. Ne nu'a ra sœcuã da hmam bu 'buɥ yu 'yɛc'yɛi. Nu yãm hmanse a gue i 'yo inde bu ja yoto yu lámpara, ne i o rán 'yɛi yoto yu sœ. ² Ne nu'a ra nde bi xi'u yu 'yɛc'yɛi bu, bi 'yɛna: “Dí paçã 'bɛ'a gãtho gá 'yøthɥ bu, ne dí paçã hangu nangu ra 'bɛfi gá 'yøthɥ. Ne dí paçã gue hin gán xømbui nangu ni 'bɛfiɥ. Ne dí paçã ngue xingui ts'u gadí jafu da 'yøt' ran ts'om'bäi n'da. Ne gá 'yãnhɥ 'da yuɥ hman u to'o ɛna yá 'bãihɥ ra Cristo, ne gá paɥmbu yu hyäte tho ho u. ³ Ne dí paçã gue hin gán xømbuiɥ ran unbi gá nuɥ, ne ra 'bɛfi gá 'yøthɥ nangu gá 'yɛc'yɛigahɥ, ne xingui ts'u gá 'yɛ'ts' ni t'ɛc'yɛihɥ. ⁴ Pɛ i ja ahɥ ts'u gue hin dí numanhogã, ngue gá 'yɛs'hɥ ts'u a guí bɛnjɥ ya ne hín gadín huɛjɥ. Ne hin guín jahɥ bu 'bu ra mbudi tho ho gá 'yɛc'yɛigahɥ. ⁵ Dami bɛmhbu ya hangu na ngu bi gã'a ni t'ɛc'yɛihɥ 'bu gmí 'yɛs'hɥ a gní bɛnjɥ ne gá 'yɛ'ts' nin huɛcatehɥ. Dami päh nin 'yomfɛnihɥ ya. Dami thojɥ a gmí øthɥ rá mbudi tho ho. Pɛ nu'bu guexta'a guí øthɥ, ga 'uecã n'da ra lámpara 'bu, ne him man ga ja ahɥ tengu'bu ra lámpara bu guí 'buɥmbu, 'bu hin gui hoc nin 'yomfɛnihɥ. ⁶ Pɛ i ja ahɥ 'bɛ'a xun ho ts'u, nguetho n'dat'a díɥ bɛmhbu gue hin díɥ numanhohɥ a i øt'u yu nicolaítas. ⁷ Nu'bu i ja ni zaguhɥ, gui 'yøhmbu 'bɛ'a da xi ahɥ a rá Hogandãhi Oja gãtho gyu 'yɛc'yɛihɥ. Ne nu'u to'o hin da thãpi nangu ran ts'o, ga undä ran t'ɛdi da za yuɥ dät'o

b_u ja ra za t'ɛmbi rá za ra temazai, gue i 'bäp_u 'b_u Oja,” bi 'yɛn'a ra nde bi zoqui.

Ram hma da hmam b_u ra hnini Esmirna

⁸ Nɛ xø bi 'yɛngui: “Nuya gui 'yorpa ra søcuɔ ram 'bɛhni gue i fäx y_u 'yɛc'yɛi b_u ja ra hnini Esmirna. Nɛ gui xifi gue mam hmangä, guecä mi 'b_ucä 'b_u ra mbudi thoho nɛ dam 'b_ucä mazai, nugä dá tugä nɛ dá ndants' mahø'n'a nɛ dí 'b_uhya, gui 'yɛna. Nɛ nu'a ra søcuɔ da hmam b_u 'b_uh y_u 'yɛc'yɛi b_u ra hnini Esmirna.” ⁹ Nɛ ɛn'a ra nde: “Dí pɔcä 'bɛ'a gätho nín unbi gui säh_u nanguecä. Nɛ dí pɔcä gue gy_u hyoyah_u b_u ja ra häi, pɛ x_un ngu i ja ah_u nangue Oja. Nugä dí pɔcä gue di c'aman'ɔ ah_u 'da y_u judío gue ɛnsɛ majuani y_u judío ɔ, gue nde da ma yú t'uhni Oja ɔ. Pɛ him majuani yú t'uhni Oja ɔ, pɛgue rá m pɛti ra zĩthu a i øt'ɔ. ¹⁰ Nɛ 'yo gui suh_u ran unbi gue mi ts'utho din ja ah_u. Gui 'yøhmb_u ya 'bɛ'a din ja ah_u, ngue gui nuh_u rán ts'äte ra zĩthu nu'b_u da jo ah_u 'da ah_u. Nɛ 'dɛt'apa guin nuh_u y_un unbi. Nɛ nu'b_u hin gui 'yɛ'ts' ni t'ɛc'yɛih_u madague'a gui tuh_u, gá tãhmb_u x_un ho a ra te 'b_u. ¹¹ Nu'b_u i ja ni zaguh_u, gui 'yøhmb_u ya 'bɛ'a i xi ah_u rá Hogandãhi Oja gy_u 'yɛc'yɛih_u. Nɛ nu'ɔ to'o hin da thãpi nangue ran ts'o, hin da mba b_u ja ran unbi mazai, nɛ hin di unba a ná yoho ran dãte,” bi 'yɛn'a ra nde bi xiqui.

Ram hma da hmam b_u ra hnini Pérgamo

¹² Nɛ bi xic mahø'n'a ra nde, bi 'yɛna: “Nuya gui 'yorpa ra søcuɔ ram 'bɛhni ngue i fäx_u y_u 'yɛc'yɛi b_u ja ra hnini Pérgamo, gue da mam b_u 'b_uh y_u 'yɛc'yɛi. Nɛ gui 'yo't'i 'bɛ'a dí mangä gue i jagä ra espada yoho yú hɛt'i. ¹³ Nugä dí pɔcä 'bɛ'a gui øth_u hap_u gui 'b_uhmb_u, guerp_u di manda ra zĩthu. Nɛ dí pɔcä gue

hin gá hyehmbu ni t'ɛc'yɛih, xíngui ts'u gá cɔnjɔ nu'bɔ mi mba ntho bu a ma hoga'yɛhɛ ra Antipas, guepu 'buh ra zɪthu. ¹⁴ Pɛ i ja ahɔ ts'u a gue hin dí numanhogä, nguetho i 'bu i 'da ahɔ i tɛn rán xädi ra Balaam, nu'a ran 'yohɔ gue bi xänba ra Balac 'be'a da 'yɔt'e gue da hyät'u yɔ israel. Nu ra Balac bi xih yɔ ja'i da dɛn yün gopa yɔ hmite, ngue da zi 'be'a bi mbɔspa u, nɛ da 'yɔt' ran 'yomt'ɛni. ¹⁵ Nɛ i 'bu i 'da ahɔ gue hingui nde da 'yɛ'ts' yün xädi yɔ nicolaítas, nɛ hin dí numanho 'be'a øt'u. ¹⁶ Janangue'a dami päh nin 'yomfɛnihɔ. Nɛ nu'bu hin'na, ga mbagä bu n'dihi nɛ ga sɔ'u nangue mam hmangä, tengu ra espada gue i pøm bu ma ndegä,” bi 'yɛn'a ra nde gue bí 'yɛh mahɛts'i. ¹⁷ Nɛ bi thoqui bi xiqui, bi 'yɛna: “Nɛ to'o i ja yú zagu, da 'yøde 'be'a xi'a rá Hogandəhi Oja yɔ 'yɛc'yɛi. Nɛ to'o hin da thəpi nangue ran ts'o, ga undä ra maná mahɛts'i gue nt'əgui. Nɛ ga undä n'da a n'da ra do xən t'axi guepu nt'o't'i ma'da'yo rá thuhu zɛhɛ. Nɛ xínga gue'u mi'da yɔ ja'i da bədi 'be'a nt'o't'i bu, hɔnt'a to'o da hyəni,” ɛn'a ra nde bí 'yɛh mahɛts'i.

Ram hma da hmam bu ra hnini Tiatira

¹⁸ Nɛ bi xic mahøn'a, bi 'yɛna: “Nuya gui 'yorpa ra sɔcuə ram 'bɛhni gue i fäx u yɔ 'yɛc'yɛi bu ja ra hnini Tiatira, gue da hmam bu 'buh yɔ 'yɛc'yɛi. Gui 'yorpi 'be'a dí mangä rá Ts'unt'ugä Oja, gue i sɔ ma dä tengu ra sibi i thɛ, nɛ nu'u ma gua di fɛxni tengu n'da ra bronce ra xit'ɛgui gue i pa nthəmmi xən ho. ¹⁹ Dí paçä 'be'a gätho gui øthu nɛ dí paçä gue i ja nin huɛcatehu nɛ majuəni guím bɛnjɔ, nɛ ja a ni t'ɛc'yɛihɔ xən ho. Nɛ dí paçä gue gui øthu xən ho rá 'bɛfi Oja, nɛ hin gán xɔmbəihɔ. Nɛ man'da

xun ho guí øth_u ya xinda gue'b_u ra mb_udi tho gá 'yεc'yεih_u. ²⁰ Pε i ja ah_u ts' _u a hin dí numanhogä, nguetho gadí jaf_u in xänbate b_u n'da ra xisu, ra Jezabel, gue'a i εnse rá pøngahyå Ojå. Pε nu'a i xänba y_u 'yεc'yεi b_u da den yün ts'ihmε y_u hmite, nε i xänba ran 'yomt'εni. ²¹ Nugä dá tø'mi a ra xisu ngue xtí päh rán 'yomfεni, pε hingui nde, i nde di thocta a ra ts'on'yomfεni. ²² Janangue'a ga un ran unbi nts'εdi, gue din hyεn'na ra xisu, nε' _u gätho to'o i tenni da nu ran unbi nts'εdi gue ga undä. Nε din jab_u ga øt'ä nu'b_u hin di päh yün 'yomfεni _u nε hin da hyεh ran ts'o i øth_u a ra xisu. ²³ Nε nugä ga ho gätho yá t'uhni a ra xisu, guep_u da b_u _u gätho y_u 'yεc'yεi gue dí paçä yün 'yomfεni y_u ja'i, nε dí paçä 'bε'a gätho in nde yá mb_u _u. Nε ga cos'ah_u 'bε'a gá 'yøth_u n'da ngu n'da ah_u. ²⁴ Pε mi'da ah_u b_u ja ra hnini Tiatira gue hin gá tenhd_u rán xädi ra xisu, nε hin guí paħmb_u rán xädi ra zı̄thu tengu i man _u 'da gue εna pađi xun ho rán xädi ra zı̄thu. Nε nugä hin ga 'da ah_u man'da xun hεi gui 'yøth_u. ²⁵ Pε hønt'a ga xi ah_u, guim benth_u xun ho ni t'εc'yεih_u asta gue'b_u go bá εcä mahøn'a. ²⁶ Nε nu' _u to'o hin da thapi nangué ran ts'o, nε'b_u di thoqui da 'yøt'e 'bε'a gätho dí ndegä asta gue'b_u go rán zεgui ra pa, ga undä ran t'εdi di manda 'da y_u xεqui ra häi, ngue ga comhbe ra ts'εdi bi 'dacä ma Ta. ²⁷ Nε' _u di manda gätho _u y_u ja'i ngue 'dahma 'dan'yo b_u na ya. Nε da 'yut ram fet'εgui _u man s_uihe, tengu'b_u da xen ra jaħäi a ra bareta ngue din tεxt'i. Nε gue'a ra ts'εdi bi 'dacä ma Ta. ²⁸ Nugä tengu'b_u dra Dåsø. Nε to'o da 'yøt'e 'bε'a xun ho, dam 'b_uhmbe 'b_u guá pengä. ²⁹ Nε nu'b_u i ja ni zaguh_u, gui 'yøhmb_u 'bε'a i xih rá

Hogandāhi Oja yu 'yɛc'yɛi," ɛn'a rá Ts'unt'u Oja.

3

Ram hma da hmam bu ra hnini Sardis

¹ Ne xø bi 'yɛng mahøn'a: "Nuya gui 'yorpa ra søcuā ram 'behni i fäx u yu 'yɛc'yɛi 'bupu ja ra hnini Sardis. Ne gui xih mam hmangä, ngue dí 'bu'be rá Hogandāhi Oja i juadi xun ho yá ts'edi. Ne i o ma 'ye u yoto yu sø. Ne nuna mam hma da hmam bu 'buh yu 'yɛc'yɛi. Nugä dí paçä 'be'a gätho gui øthu bu. Nu ahü gui mamhbü maxøts'e thofo, ne sä gui ɛmhbü gui 'buhmbü nangue Oja, pe dí paçä, nu ahü, tengu'bu ya xun du ni tehü. ² Pe daman nuhmbü ya, ne dami zacuahü a zu ts'u ni t'ɛc'yɛihü bi bongui, n'damhma him majuani da du ni tehü ngue gan unbahü mazä. Nguetho dí paçä gue hin gui øthu in nde Oja gui 'yøthu. ³ Dami bɛmhbü ya 'be'a bi sän'nahü. Nuya dami päh nin 'yomfɛnihü, ne dami tɛnhdü 'be'a gá paħmbü rá mbüdi. Pe nu'bu hin gui päh nin 'yomfɛnihü, ga mbagä bu tengu n'da ra bɛ, ne hin gui paħmbü 'be'a má ora ga søngä bu, ne ga un'nahü. ⁴ Pe i 'bu'i 'da ahü gue him bi ts'on yá mbüi. Ne nu'u dan 'yohe u, ne da hye u yu pahni xun t'axi nguetho yün sähü dan 'yohe," bi 'yɛn'a ra nde bí 'yɛh mahɛts'i. ⁵ Ne bi thoqui bi xic ra nde, bi 'yɛna: "Ne nu'u to'o hin da thapi nangue ran ts'o, da hye yu pahni xun t'axi. Ne hin ga ts'onba yá thuhu i huxpu ja ra søcuā i ma to'o i ja ra temazai. Ne gam mangä gue ma mbetigä u, gueru ja rá hmi ma Ta, gueru i 'bäh yüm 'behni mahɛts'i. ⁶ Ne nu'bu i ja ni zaguhü, dami 'yøhmbü 'be'a i xih rá Hogandāhi Oja u yu 'yɛc'yɛi," ɛn'a ra nde.

Ram hma da hmam b_u ra hnini Filadelfia

7 Nε bi xiqui mahøn'a: "Nuya gui 'yo't' man'da ra sœcuã, gui un'na ram 'bɛhni i fãx'ɥ y_u 'yɛç'yɛi 'b_up_u ja ra hnini Filadelfia, gue da hmam b_u 'b_uh y_u 'yɛç'yɛi. Nε gui xih mam hmangã gue x_un hothogã, hin'y_u ma ts'oqui, nε hœnt'a majuãni dím mangã. Nε dí hã ran sogui ngue ra hmɛpya i jagã ra ts'edi tengu ra hmɛpya bi 'yu'a ra David. Nε nu'b_u ga xocpa n'da b_u ja ma ts'edi, njo'o n'da da zã da gurpi, nε nu'b_u ga jurpa n'da, njon da zã da xocpi. 8 Nugã dí pãcã 'bɛ'a gãtho guí øth_u b_u, nε dá xoc'ah_u rá 'yu Ojã man'da da zã gui 'yørcah_u ma 'bɛfi, nε hingui sä n'da ra jã'i da got ra 'yu. Nε dí pãcã ngue hinguin zaqui ni t'ɛç'yɛih_u, pɛ i ja ah_u ts'ɥ. Thocua thofo gá tɛn man xãdigã, xíngui ts'ɥ gá hyɛgah_u. 9 Pɛ nuya dami 'yøhmb_u ts'ɥ ya 'bɛ'a din ja y_u jã'i b_u gue i tɛn ra zĩth_u, nu'ɥ im ma gue y_u hogajudío ɥ, pɛ him majuãni y_u hogajudío, ngue hingui tɛn Ojã ɥ. Nugã ga japi din danyahmu b_u ja ni guah_u to'o i tɛn'na ra zĩth_u, n'dahma da bã ɥ ɛmmɛ ngue dádí huɛç'ah_u gy_u 'yɛç'yɛih_u. 10 Nε nangue a dá xi ah_u, nε hin gán xømbũih_u 'b_u mi mba ma ɥn'ni ah_u, tengugã, janangue'a ga jamansu ah_u nu'b_u bi zøñ ra pa din ja ran ɥnbi nts'utho ua ja ra ximhäi, ngue da ts'ã gãtho y_u jã'i i 'b_ucua ja ra ximhäi. 11 Nuya him maya'a ga mbagã b_u. Nde'b_u gan jamansuh_u gue hin gui jaf_u n'da di ts'on'na ni t'ɛç'yɛih_u, ngue hin da zã gui hyãmh_u 'bɛ'a gá tãhmb_u. 12 Nε nu'ɥ to'o hin da thãpi nangue ran ts'o, ga japi da hyãñ a ra 'bɛfi nuĩxte thofo, ngue tengu n'da ra guangu b_u ja rá ngu ma Ojãh_u mahɛts'i, nε njãm'b_u da bøm b_u. Nε ga o'tã rá thuhu ma Ojã b_u ja rá jã'i, nε ga orp_u rá

thuhu rá hnini ma Oja, Jerusalén ma'da'yo, guet'a ra hnini ba çap̄ b́ b̄ Oja mahęts'i. Ne'a ma thuhu ma'da'yo ga o't'ä b̄ ja rá ja'i u. ¹³ Ne to'o i ja yú zagu, dami 'yøhmb̄ 'be'a i xih rá Hogandahi Oja u yu 'yęc'yei," bi 'yęna.

Ram hma da hmam b̄ ra hnini Laodicea

¹⁴ Ne bi xiqui mahøn'a, bi 'yęna: "Nuya gui 'yorpa ra søcuą ram 'behni i fäx' u yu 'yęc'yei 'b̄p̄ ja ra hnini Laodicea, da hmam b̄ a. Ne gui xih mam hmangä guecä zai dím mam majuani. Nugä dá øt'ä 'be'a gätho i ja ua ya gue bi zänd Oja. ¹⁵ Nugä dí paçä 'be'a gätho gá 'yøth̄ b̄, xøgue gui 'yo indeth̄, yoho nin 'yomfęnih̄, ne 'da xni hoth̄. Man'da xcá numanho ah̄ 'b̄ n'dat'a ni t'ęc'yeih̄ xquí 'yøth̄, xtán ho ogue hin di ho. ¹⁶ Pe nugä dí san'nah̄ a gá 'yøth̄, ne ga sox ah̄. ¹⁷ Guetho nu ah̄ sä gui ęmh̄ gyu męmbetih̄ 'be'a gätho gui homh̄, ne gui ęmh̄ hin'ȳ 'be'a man'da gui homh̄. Pe nugä dí paçä gue hin'ȳ 'be'a i ja ah̄ di muui. Pe huęcate ah̄, xøgue ndumb̄i thoho ah̄, tengu'b̄ gyu 'yåheh̄ ne gui xädäh̄," ęn'a ra nde b́ 'yęh mahęts'i. ¹⁸ Ne xø bi 'yęna: "Nugä gan zo ah̄ ts'u, gua ęhmb̄ ga 'da ah̄ ra temazai, tengu'b̄ gui tämh̄ ra oro mahoqui ngue ra sibi, janangue'a majuani gam męmbetih̄. Ne ga 'da ah̄ ran ho ni mb̄ih̄, tengu'b̄ gui tän yu pahni xun t'axi gui hyeh̄, janangue'a hin gui pę'ts' ni säh̄ ngue hin'ȳ 'be'a gdí comp' ni ja'ih̄. Ne ga xoc'a ni däh̄, tengu'b̄ gui tämh̄ ra 'yęth̄i gui cospa ni däh̄, janangue'a da zä gui nuh̄ xun ho. ¹⁹ Nugä ga dąmhyą ah̄ ts'u, ne ga 'da ah̄ ts'u ran unbi gätho to'o dadí huęcä, n'damhma di hoc'a ni mb̄ih̄.

Janangue'a daman εhyah_u gui päh nin 'yomfεnih_u.
²⁰ Nuya gui 'yøhmb_u ts'ε, nguetho dí 'bäcä b_u ja ra
 goxthi, dín zo ah_u. Ne to'o da 'yøh ma ndegä ne da
 xogui, ga cεrp_u, dam 'bε'be b_u ne dam pε'be. ²¹ Ne
 to'o hin da thäpi nangue ran ts'o, ga japi ga huxhe
 b_u mahεts'i, guep_u i ja ma ts'εdi, tenguthoho 'b_u má
 tεpä ran ts'o ne dí hux'be ma Ta b_u mahεts'i. ²² Ne
 to'o i ja yú zagu, da 'yø'a i xi a rá Hogandähi Ojä u
 y_u 'yεc'yεi," bi 'yεn'a ra nde bi xiqui.

4

Ran thände b_u mahεts'i

¹ Ne nu'b_u mi jua a bi mam b_uya, dá ndøts'e, ne
 dá nugä nsoqui n'da ra jut'i mahεts'i. Ne nu'a ra
 nde dá øcä tengu thoho n'da ra thuxi i yä nts'εdi,
 bi 'yεngui: "Ba εcua ne ga ut'a'i 'bε'a jatho din ja
 m'bεjua." ² 'Bex bi 'dacä ra ts'εdi rá Hogandähi Ojä
 gue bi zä dá nugä b_u. Ne dá nugä b_u mahεts'i n'da
 ran thuts'i mahoqui x_un ho, tengutho b_u hux y_u
 hmuts'εt'abi. Ne mí huxp_u n'da. ³ Ne nu'a to'o mi
 hup_u, di fεxni tengu y_u fεxna sodo ra jaspe ogue ra
 cornalina. Ne bi go'ma ra 'bεj_uni di fεxni tengu ra
 fεxna sodo ra esmeralda. ⁴ Ne bi mbäs' p_u ja ran
 thuts'i mi 'däte ma goho y_un thuts'i, guep_u mi hup_u
 'däte ma goho y_u dεc'yεi. Gätho mi he y_u pahni x_un
 t'axi ne mi hu'ts' yú corona ra oro. ⁵ Ne guep_u ja
 ran thuts'i mi hø inde, bi bøm b_u ra huεi nts'εdi, ne
 ran gäni εmmε di thoni, ne y_u nde. Ne nub_u mi hu
 a n'da, mi ja b_u yoto y_u sibi gue mi xεh y_u t'εsibi, rá
 hmεpya rá Hogandähi Ojä u, gue í juadi x_un ho yú
 ts'εdi. ⁶ Ne nub_u mi hu a n'da, mi ja b_u n'da εna ra
 dejä, ne εna ra xito. Ne dá nugä goho y_un t'uti gue

madim 'bä't'a ran thuts'i, gue i 'bui. Ne gätho goho yun t'uti mi ja yá dá b̥ yá hmi ne yá x̥thä, ne gätho yá ja'i. ⁷ Nu'a n'da ran t'uti bi nequi tengu n'da ra zate ra león, ná yoho b̥ya bi nequi tengu n'da ra toro, ne ná hyu b̥ya bi nequi tengu rá hmi ran 'yoh̥, ne ná goho bi nequi tengu n'da ra d̥apents'̥ madí tants' yá zahua, tengu'b̥'yo. ⁸ Ne gätho goho yun t'uti i 'bui, ja n'da ngu n'da 'dato yá hua. Ne gätho yá hua i ja x̥n ngu yá dá maxøts'e neɾ̥ mbo. Ne ma pa ne ra xui bi d̥ande Oja, x̥ngui ts'̥ bin h̥'a nán tuhu, ne bi 'y̥m 'b̥ min tuhu:

X̥n ho, x̥n ho, x̥n hotho Oja

nui̥xte rá ts'edi,

gue'a mi 'bui ne i 'b̥hya, ne guet'a i 'bui mazai.

⁹ Ne gätho goho yun t'uti bi d̥ande a gue mi hu inde b̥, bi 'y̥spa a Oja ne bi xifi jamadi Oja gue i 'b̥hya ne dim 'bui mazai h̥n'b̥ go nj̥m'b̥. ¹⁰ Ne nu'b̥ mi d̥ande Oja yun t'uti, gätho 'däte ma goho y̥ d̥ac'yei bin d̥anyahmu b̥ ja rá hmi a i hu inde b̥, ne bi un'nd̥ yá corona ra oro gue mi hu'ts'i. ¹¹ Ne bi 'y̥na:

Nu'i ma Hmu ahe, ma Oja ahe,

h̥n'a thoho nin säui din ja ni nui̥xte ne ni ts'edi, ne
h̥n'a thoho nin säui da numansu a ̥ gätho i
'bui.

Nguetho gätho gá 'yøt'e 'be'a i ja ya,

nangue ni pähä zeh̥, ne gue'a ni pähä án ja'̥ 'be'a i
ja ya.

5

Ra T'ud̥'yo rán säui di tants'a ra søcuq

1 Ne nugä dra Xuuagä dá nugä a mi huxp_u ja ran thuts'i mi cã b_u rán 'yei n'da ra s_ocuã m'bants'i ne nt'o't'i max_ots'e nep_u mbo. Ne mi ja yoto yán cuahmi b_u ja ra s_ocuã. 2 Ne dá nugä n'da ram 'behni mah_ets'i x_un zaqui, ne nts'edi bi ma: “Ha 'b_u a n'da rán säui da x_oc'ã yán cuahmi i ja ua ja ra s_ocuã, ngue di t_unts'i,” bi 'y_ena. 3 Ne xínga n'da mi 'b_up_u mah_ets'i, xínga n'da mi 'b_up_u ja ra häi, ne xínga n'da mi 'b_up_u i 'b_u u x_un du rán säui da x_oc yán cuahmi ra s_ocuã ngue da b_adi 'be'a nt'o't'i b_u. 4 Ne nugä dra Xuuagä emme dán zongä nguetho njongui 'b_ui rán säui di t_unts'a ra s_ocuã ngue da nu 'be'a nt'o't'i b_u. 5 Ne nu n'da ra d_ac'y_ei bi 'y_engui: “O guí zoni,” bi 'y_engui, “nguetho 'b_u'a n'da t'ẽmbi ra León nangué rá 'y_u ra Judá, ne rá 'y_u ra ts'ut'abi ra David, nu'a him bi th_api nangué ran ts'o, ne da zã da x_oc'ã yán cuahmi ra s_ocuã.” 6 Ne 'bex dá nugä n'da i 'bã inde b_u 'b_uh y_un t'uti, ne'ã 'dãte magoho y_u d_ac'y_ei. Ne nu'a bi nequi tengu n'da ra T'ud_e'yo bi mba ntho. Nu'a ra T'ud_e'yo mi ja yoto yá d_ani ne mi ja yoto yá d_a, gue'a ra hm_epya rá Hogand_ahi Ojã gue í juadi x_un ho yá ts'edi, bá 'behni gãtho ná ng_uni ra ximhäi. 7 Ne bi mba b_u ne bi g_anba ra s_ocuã gue mi ja b_u rán 'yei n'da gue mi hup_u ja ran thuts'i. 8 Ne nu'b_u mi g_anba ra s_ocuã, nu'ã 'dãte magoho y_u d_ac'y_ei bin d_anyahmu b_u ja rá gua ra T'ud_e'yo. Ne n'da ngu n'da mi h_a yá arpa'bida, ne gãtho mi ja yá ximbo ra oro mayuh rán dega ra za i y_umanho, ra hm_epya gue ní mba nt'ẽspi Ojã, gue i ẽspa Ojã u yá t'uhni. 9 Ne gãtho bin tu a n'da ra thuhu ma'da'yo, ẽn'ã:

H_on'a z_eh_e i nin säui gui x_ocua yán cuahmi ra s_ocuã, nguetho ya bi tho i, ne nangué ni ji guí jut'ã y_u jã'i,

ngue gá 'yørpa yá mbeti Oja ɛ
 gátho ɛ 'da gue 'dahma 'dan'yo bɛ na ya, ne gátho ɛ
 'da gue 'dahma 'dan'yo yá 'yɛ, ne gátho ɛ 'da
 gue 'dahma 'dan'yo yá häi mi 'bɛi.

10 Ne gá un ni ts'edi din ts'ut'abi, ne dim mbäjä bɛ
 di manda rá ts'edi Oja,

ne di manda bɛ ja ra häi, bi 'yɛm 'bɛ min tuhu.

11 Ne nugä dra Xuuagä, 'bex dá nugä ne dá øcä yá
 nde yɛm 'bɛhni mahɛts'i ɛmmɛ xɛn ngu yɛ munts'i,
 ngue yɛ millone thoho madím 'bä't'a mi hupɛ ja
 ran thuts'i, ne yɛn t'uti ne yɛ dɛc'yɛi. 12 Ne gátho
 yɛm 'bɛhni mahɛts'i nts'edi bin tuhu, ne bi 'yɛm 'bɛ
 min tuhu:

Nanguɛ bi du ra Jesús ra T'ɛdɛ'yo,

rán säui din t'un rá ts'edi, ne 'bɛ'a gátho di muui,

ne ran 'yomfɛni nuixte, ne ra ts'edi nuixte,

ne da hyɛnba yám hman ɛ i numansu. Ne da t'ɛspi
 ne ɛmmɛ da hnumanho.

13 Ne 'bex dá øcä bi mba nt'ɛspi a huxpɛ ja ran
 thuts'i, ne ra Jesús ra T'ɛdɛ'yo. Gátho i 'bɛi bi man'ɛ
 tengu n'dare thoho:

Majäpi thoho ne i hnumansu ngue nuixte thoho.

Ne din ja rá ts'edi xɛn ho,

ne gátho i 'bɛi da 'yɛspi hɔn'bɛ go njam'bɛ mazäi.

Njabɛ bi ma gátho i 'bɛpɛ mahɛts'i, ne pɛ ja
 ra häi, ne'ɛ xɛn du, ne'ɛ 'bɛpɛ ja yɛ dejä, ngue
 n'dat'a bi man'ɛ.

14 Ne gátho goho yɛn t'uti i 'bäpɛ mahɛts'i bi 'yɛna:
 "Nɛcähe n'dat'a dí m bɛmhbe a," bi 'yɛn'ɛ. Ne gátho
 'däte magoho yɛ dɛc'yɛi mi 'bɛpɛ bin danyahmu i
 thande a hu'inde bɛ mahɛts'i, ne ra T'ɛdɛ'yo.

6

Yoto yꞥn cuahmi

¹ Ne nugä dra Xuuagä dá nu ra Jesús ra T'ude'yo bi xóc'a rá mbüdi rán cuahmi ra sœcuꞥ ne bi dꞥ'mi di tũnts'a ra sœcuꞥ. Ne n'da ran t'uti bi xicä, ne nt'øde rá nde tengu ran gäni: “Ba ꞥcua gua nuua,” bi 'yꞥngui. ² Ne dá hꞥtä bꞥ, ne dá nu n'da ra t'axca ndøfani. Ne nu'a mi huxpꞥ mi hꞥ n'da ran sꞥ, ne bi mba ma unni n'da ra corona. Ne bi mba bꞥ zꞥi da dꞥh yꞥn sꞥi din ja. ³ Ne nu ra Jesús ra T'ude'yo bi xóc'a ná yoho rán cuahmi ra sœcuꞥ. Ne dá øcä a bi mam man'da ran t'uti, bi xicä: “Ba ꞥꞥe, gua nu,” bi 'yꞥngui. ⁴ Ne dá nugä, bi bøm bꞥ n'da ra thenga ndøfani. Ne mi huxpꞥ n'da, ne bi mba ma unni ra espada xꞥm mba. Ne bin t'un'na ran t'ꞥdi gue di japi din sꞥ'ꞥ yꞥ jꞥ'i gätho 'bꞥpꞥ ja ra ximhäi, ngue din hyo n'da ngu n'da ꞥ. ⁵ Ne nu'a ra Jesús ra T'ude'yo bi xœcua ná hyu ran cuahmi, ne xø dá øcä rá nde man'da ran t'uti bi xicä: “Ba ꞥꞥe, gua nu,” bi 'yꞥngui. 'Bex dá nugä bi bøm bꞥ n'da ra 'bondøfani, ne mi huxpꞥ n'da mi hꞥ ra t'ent'i. ⁶ Ne dá øcä n'da ra nde bi bøm bꞥ mi 'bäh yꞥn t'uti, bi 'yꞥna: “Hønt'a n'da kilo ra trigo da dän'a n'dapa, ne hønt'i hyu kilo ra cebada da dän'a n'dapa. Pꞥ dami jamansuhꞥ ra aceite ne ra vino, o gadí japi dim 'bꞥdi.” ⁷ Ne nu'bꞥ mi xóc'a ná goho ran cuahmi a ra T'ude'yo, dá øcä rá nde man'da ran t'uti, bi 'yꞥngui: “Ba ꞥꞥe gua nu,” bi 'yꞥna. ⁸ Ne 'bex dá nugä bi bøm bꞥ n'da ra ndøfani xꞥn c'axt'i ts'ꞥ. Ne mi huxpꞥ a n'da t'ꞥmbi ran dꞥte, ne mí ten'na ran dꞥte n'da gue xí bøm bꞥ 'bꞥ ꞥ xꞥn du. Nu'ꞥ bin t'un ra ts'ꞥdi di manda ꞥ ná goho bꞥ 'bꞥh yꞥ jꞥ'i gätho ra ximhäi. Ne nu'ꞥ bin ja ra ts'ꞥdi

gue da hyo y_u ja'i nangue ra espada, ne nangue din tumanthuhu, ne nangue ra gēhē, ne y_u zate da hyo y_u ja'i. ⁹ Ne nu'b_u mi xōc'a ná cāt'a rán cuahmi ra sōcuā a ra T'udē'yo, dá nugä b_u n'da ra mēxa guerp_u i pa m'bōspe Oja, gue bim 'bōts'e zēhē u y_u 'yēc'yēi. Ne dá nugä bi hyup_u 'bimēxa yú te u gätho í tho a rām hman Oja, ne bi ma nangue ra Cristo. ¹⁰ Ne gätho u mi hup_u 'bimēxa nts'ēdi bi 'yēna: “Ma Hmu tātethoho ni ts'ēdi, ne x_un ho i, ne majuāni guím ma. Ham'mi pa gui tō'mi ngue gui 'yōrpa ran juānbi u, ne gui cōspa u y_u ja'i 'b_up_u ja ra ximhäi 'bē'a bi 'yōrcahe,” bi 'yēn'u. ¹¹ Pē nu'u bin t'un yú pahni x_un t'axi, ne bi sifi da dō'mi ts'u 'da y_u pa, ja gue'b_u bi gua'u dí du a rām hman Oja u yú mi'yēhēhē, ngue teng_u u. ¹² Ne nugä dra Xuuagä dá nugä ra T'udē'yo bi xōc'a ná 'dato rán cuahmi a ra sōcuā. Ne 'bex bin ja n'da ra 'yāmhäi nts'utho. Ne nu'a ra hyadi gätho 'bex bi boqui teng_u n'da ra 'bo'bō't'e, ne nu'a ra zāna 'bex bi thēngui teng_u ra ji. ¹³ Ne gätho y_u sō bi dāp_u häi, teng_u n'da ra za i hōh yún dāt'o 'b_u i huān ran dāhi. ¹⁴ Ne nub_u x_un c'ammi ra ximhäi, bi mba m'bants'i teng_u'b_u ra sōcuā, bim 'bēdi. Ne gätho y_u t'uhäi mi ja b_u ja ra dehe, pē ne'u gätho y_u t'ōhō, bi mba ma pädi b_u mi ja. ¹⁵ Ne gätho y_u ts'ut'abi b_u ja ra häi, ne gätho yú ngurpi y_u ja'i, ne gätho y_u hmudofai, ne gätho y_u mēmbeti, ne gätho i jase yú ts'ēdi, ne gätho y_u 'yēhē, ne gätho hing y_u 'yēhē, bi mba b_u dāpo, mi honi hap_u din 'yāni guerp_u ja y_u hyānhäi, o guerp_u ja y_u hyādo. ¹⁶ Ne gätho mi nde u da zēmba yú yā y_u do 'b_u bi xo't' y_u t'ōhō ne da go'mi, ngue i su da nu a rá cuē a i huxp_u ja ran thuts'i mahēts'i, ne'a ra T'udē'yo. ¹⁷ Nguetho bi zōn

ra pa ran unbi nts'utho, ne njon da zä da hyät ran unbi.

7

Rá 'bede u yu israel bu mahets'i

¹ Ne nubuya dá nugä goho yum 'behni mahets'i, ne 'da a n'danni mi 'bäpu rá nyani ra ximhäi i sam'ma ran dahi i 'yo ua gue xingui ts'u din 'yo bu ja ra häi, o gueru ja ra dadeja, ne xinga gue di 'yan yu za. Ne'u yu dadeja hin di 'yani, di nequi tengu n'da ra xito xun juani thoho. ² Ne dá nugä n'da ram 'behni mahets'i bí 'yepu ní bõx ra hyadi, ne nu'a bá hya a rá sello Oja ngue i 'bu, ne nts'edi bi mba't'u goho yum 'behni Oja gue i 'bäpu yu nyani ra ximhäi. Gue'u mi 'bäpu bin t'un ra ts'edi di unba ra häi ne ra dadeja. ³ Ne nu'a ram 'behni mi ha ra sello, bi xi u mi'da gue da dõ'mi ts'u, him 'bex di unba ra häi o gue ra dadeja o gue yu za, ja gue'bu di selloba bu ja yu de yu 'yeyei a rá sello Oja. ⁴ Ne dá ocä hangu bi 'beh yu ja'i di jap ra sello yu de, n'da ciento ne yote ma goho mahuahi, bi thasta u yum bom'beto yu ts'unt'u ra Israel. ⁵ Bi thasta u 'de'mayo mahuahi yum bom'beto ra Judá. Ne bi thasta u 'de'mayo mahuahi yum bom'beto ra Rubén. Ne bi thasta u 'de'mayo mahuahi yum bom'beto ra Gad. ⁶ Ne bi thasta u 'de'mayo mahuahi yum bom'beto ra Aser. Ne bi thasta u 'demayo mahuahi yum bom'beto ra Neftalí. Ne bi thasta u 'de'mayo mahuahi yum bom'beto ra Manasés. ⁷ Ne bi thasta u 'de'mayo mahuahi u yum bom'beto ra Simeón. Ne bi thasta u 'de'mayo mahuahi yum bom'beto ra Leví. Ne bi thasta u 'de'mayo mahuahi

u yám bom'betó ra Isacar. ⁸ Ne bi thásta u 'de'mayo mahuáhi u yám bom'betó ra Zabulón. Ne bi thásta u 'de'mayo mahuáhi u yám bom'betó ra José. Ne bi thásta u 'de'mayo mahuáhi u yám bom'betó ra Benjamín.

Yú jq'i mi he yú pahni xún t'axi

⁹ Ne nugä dra Xuuagä, dá handi ne dá nugä xún ngu yú jq'i ne njon da zä da mbede hangu na ngu dá nugä. Dá nu u i 'bäpü gätho u 'da gue 'dahma 'dan'yo b_u na yá, ne gätho u 'da gue 'dahma 'dan'yo yú 'yú, ne gätho u 'da gue 'dahma 'dan'yo yú häi mi 'b_ui. Ne gätho u mi 'bäpü mí hët'a mí huxpü ja ran thuts'i b_u mahëts'i, ne mi hët'a ra Jesús ra T'udé'yo. Gätho mi 'bäpü mi he yú pahni xún t'axi, ne mi cá yú xijam'boza. ¹⁰ Ne gätho nts'edi bi 'yëna:

Ëmmé dín numanho ahe, ma Ojä ahe, tãtetho ni ts'edi, ne'e gra Jesús gra T'udé'yo, dí ës'ahe ngue gá pøje, bi 'yëna u.

¹¹ Ne gätho yú 'bëhni mahëts'i bi mbä'ts'a mi hupü made b_u mahëts'i, ne gätho 'däte ma goho yú dác'yëi ne'u gätho goho yún t'uti bi mbäs' thoho gätho mi 'b_upü, bin danyahmu, bi nye'mahäi, bi dande Ojä i hu inde b_u. ¹² Gätho bi 'yëna:

Necähe 'dat'a dím bëmhbe, dí ës'ahe, ma Ojä ahe, nuixte xún ho i.

Ne gätho guí pãdi. Zäi dí xi ahe jamadi nangu ran ho guí ørcahe. Dín numansu ahe, ne nte guí hëmbi, pë i ja ni ts'edi xún ho, ne gam 'b_ui høn'b_u go njãm'b_u mazäi.

Ne høn'a tho dím bën ahe ya, bi 'yëna'u.

¹³ Ne nu n'da ra dác'yëi bi 'yängä dra Xuuagä: “Ha guí pãdi hapü bá nëx yú.” ¹⁴ Ne dá ëmp'a ra dác'yëi:

“Nu'i guí pađi.” Ne nu'a ra daç'yeyi bi 'yęngui: “Nu'ɥ gue'ɥ bi 'yęç'yeyi Oja 'bɥ mi ja ran ɥnbi ndumbɥi tho bɥ ja ra ximhäi. Ne nu'a rá ji ra Jesús gue a í bo yú pahni ɥ, bi japi xtan t'axi. ¹⁵ Janangue'a i 'bähɥ ja rá hmi Oja yɥ. Ne in 'yęɥ ma pa ne ra xui ua ja rá nijá Oja. Ne gue'a i huxpɥ ja ran thuts'i di jamansu yɥ. ¹⁶ Ne him man'dandı din tumanthuhu yɥ, ne him man'dandı din tuthe. Ne him man'dandı da nu ran ɥnbi nam pa ra hyadi, xinga gue ɥ mi'da xɥm pa di ɥnbi. ¹⁷ Nguetho nu ra Jesús ra T'ude'yo gue i 'bɥ inde bɥ mahęts'i da 'yøt'e tengu 'bɥ ra mbände'yo, ne da zixpɥ hapɥ i ja ra dehe gue di un ra te yú mbɥi. Ne nu'a Oja him man'dandı di japi din zoni.”

8

Ná yoto ran cuahmi ne ra t'uts'i ra oro

¹ Ne nu'bɥ mi xøcua na yoto yún cuahmi ra søcua, made ora njom bin ya bɥ mahęts'i ne nte bi 'yañi. ² Nu'bɥ mí gua'a bɥya dá nugä yoto yɥm 'behni mahęts'i zai i 'bäpɥ ja rá hmi Oja, ne bin t'un yɥ thaxi n'da ngu n'da. ³ Ne dá nugä n'dan'yo ram 'behni mahęts'i, bi mba bim 'bäpɥ ja rá mɥxa yɥn t'unni, ne mi the n'da ra t'uts'i ra oro ne bi mba nt'unni xɥn ngu rá ndega ra za din zø bɥ, i yɥman'u, ne nu'a rá 'bifi da mba ma uaspi yám hma yɥ 'yęç'yeyi 'bɥ i ęspa Oja. Ne gätho i zø bɥ ja rá mɥxa ra oro gue i høpɥ ja rá hmi a Oja i hu inde bɥ. ⁴ Ne nu'a ra 'bifi i nexpɥ ja rá t'uts'i a ram 'behni, mauąts'i yám hman yɥ 'yęç'yeyi 'bɥ i ęspa Oja, ne bi zøm bɥ bí 'bɥ Oja. ⁵ Ne nu'a ram 'behni bi yus' yɥ despi bɥ ja ra t'uts'i ra oro gue mi zø bɥ ja ra mɥxa,

ne bi 'yem bɥ ja ra ximhäi. Ne 'bex dá øcä nts'edi yɥn gäni din thoni. Ne dá nu nts'edi yɥ huɛi bi c'uɛti bɥ ja ra ximhäi, ne bin ja n'da ra 'yɥmhäi bɥ.

Yɥ thɥxi

⁶ Nuya bim 'bäpɥ yoto yɥm 'behni mahɛts'i i tø'mi da huixt' yɥ thɥxi. ⁷ Ne rá mbɥdi ram 'behni bi huixt' rá thɥxi, 'bex bi t'en bɥ häi yɥn do, ne ra sibi, mauɥspi ra ji. Ne ná hyu xɛqui ra häi bin zø, bi gopɥ mi yoxɛqui ra häi. Ne pɥ na hyu xɛqui bin zø yɥ za ne yɥ t'ei xɥn c'ammi. Pɛ bi gohi yo xɛqui ngue him bin zø. ⁸ Ne na yoho yɥm 'behni bi huixt' rá thɥxi, ne dá nu tengu n'da ra t'øhø xɥn ndoho, i sø ne ɛmmɛ ndøspi, ne bi mba nt'ent'i bɥ ja ra dɛdeɟ. ⁹ Ne na hyu xɛqui ra dɛdeɟ bi japi din ji. Ne gätho bi du ɥ mi 'bɥpɥ mbo ra dehe. Ne gätho yɥ dɛmbosa gue mi 'yo bɥ bin ts'oni. Pɛ bi go ɥ yoxɛqui ra dɛdeɟ ngue him bin ts'oni. ¹⁰ Ne ná hyu yɥm 'behni bi huixt' rá thɥxi. Ne 'bex bi däh mahɛts'i n'da ra sø xɥn ndoho ngue i zø ne ɛmmɛ xeh yɥ t'ɥsibi. Ne bi däpɥ ja ná hyu yɥ dɛthe ne ná hyu yɥ mbøthe bɥ ja ra ximhäi. ¹¹ Nu rá thuhu ra sø ngue bi dägwi ra Ajenjo na. Ne guerpɥ bi däh ra sø gätho ra dehe ɛmmɛ bi ju'ts'i. Ne xɥn ngu yɥ ja'i bi du ngue bi zi a ra dehe xɥn ju. ¹² Ne nu ná goho ram 'behni bi huixt' rá thɥxi. Ne 'bex bi boqui ná hyu xɛqui ra hyadi, ne'a ná hyu xɛqui ra zana bi boqui. Ne a ná hyu nets'i yɥ sø bi boqui. Ne mbɛ ngoho ora ra pa ne ra xui him bin ja ran nequi. ¹³ Ne drá Xuuagä dá nu n'da ram 'behni mahɛts'i mi 'yo inde bɥ mahɛts'i, ne ɛmmɛ nts'edi mbafi, bi 'yɛna: “Huɛcate, huɛcate, huɛcate yɥ ja'i 'bɥpɥ ja ra ximhäi, nanguɛ 'be'a din ja 'bɥ bi

huixt' yá thuxi yu mi hyu yum 'behni mahęts'i gue i 'báhnu," bi 'yęna.

9

¹ Ne ná cut'a yum 'behni bi huixt' rá thuxi ne dá nu n'da ra sɔ tengu n'da ram 'behni mahęts'i ngue hingui ho, bi dápɥ mahęts'i bi zɔpɥ ja ra ximhäi. Ne bin t'un'na n'da ran sogui da xoc ra hyahäi ngue ęmmɛ xan hę ne nts'utho, guerpɥ i 'bɥ a ra zı̄thu. ² Ne nu'bɥ mí xoc'a, bi bɔm bɥ ra 'bifi xam pothi tengu 'bɥ fɥn ra sibi xan ndoho. Ne 'bex bi go'ma ra hyadi a ra 'bifi ne bin uąnts'ui ran dąhi gątho ra ximhäi. ³ Ne xan ngu yu he'yaxi bi bɔm bɥ ja ra 'bifi ngue bin 'yo gątho ra ximhäi. Ne bin t'un yú ts'edi da 'yɔt'e tengu ran unbi di un yu mbozɥ. ⁴ Ne bi sifi ngue hin di ts'on yu t'ei o gue yu za o gue mi'da i ja ua ja ra ximhäi, hɔnt'ɥ yu ja'i di unbi gątho to'o him mi ja rá sello Oja bɥ ja yú dę. ⁵ Ne him bi japi da hyo yu ja'i, hɔnt'a cut'a zana di unba yu ja'i, tengu i ɔt' yu mbozɥ 'bɥ i sa n'da. ⁶ Ne nu'ɥ yu pa gue i 'yo ua yu he'yaxi in nde yu ja'i da du pɛ hingui sä da du, hɔnt'a ran unbi thoho da nu. ⁷ Ne nu yu he'yaxi di nequi tengu yu fani ęna da mba ra sui, pɛ nu yú hmi tengu yú hmi yu ja'i, ne i hu'ts' yu corona yu oro. ⁸ Ne nu ɥ mi ja yú xtą tengu n'da ra xisu, ne mi ja yú ts'i tengu yú ts'i ra dązate. ⁹ Ne nu ɥ mi ja bɥ yú tija tengu rá xi ra dąhuą, pɛ xam mɛ tengu ra t'ęgui. Ne di hı yú zahua tengu 'bɥ yu carro i jɥt yu fani i tihi, ęmmɛ di thoni tengu 'bɥ i pa bɥ ja ran sui. ¹⁰ Ne nu yú 'yozɥ tengu yu mbozɥ, ne cut'a zana bin t'un ran t'ędi di unba yu ja'i, nangue yú 'bite i ja yú 'yozɥ. ¹¹ Ne nu'a rá hmu ɥ yu he'yaxi 'bɥpɥ ja ra hyahäi ngue ęmmɛ xan hę, ne nu'a rá thuhu ra Abadón ngue rá nde ra

hebreo, ne nu'u yu griego embi ra Apolión. Pe nu rá thuhu nde da ma, gue nde di ts'oni 'be'a gätho i ja. ¹² Nuya rá mbadi ran unbi bi thogui, pe ba gh mi yoho yun unbi. ¹³ Ne ná 'dato yam 'behni bi huixt' rá thuxi. 'Bex dá øcä n'da ra nde bi bøm bu ja yú dani gue'u mi ja bu goho yú ts'ät'i ra mexa ngue ra oro i hørpu ja rá hmi Oja. ¹⁴ Ne nu a ra nde bi 'yemp'a ná 'dato yam 'behni mahets'i gue i ja bu rá thuxi: “Dami xoc'u goho yam 'behni mahets'i ngue nthu't'i bu ja ra dathe Eufrates,” bi t'embí. ¹⁵ Ne bi mba nsoqui, nguetho bi dømí da zøn ra ora, ne ra pa, ne ra zana, ne ra jeya da soc'u. Ne da mba u da hyo a ná hyu njá'i bu 'buh yu já'i gätho ra ximhäi. ¹⁶ Ne yociento millone yu dofai i hux yu ndøfani bi den'ndu. Nugä dra Xuuagä dá øcä hangu na ngu bi mba. ¹⁷ Ne in ja bu 'bu má nugä yu ndøfani, ne nu'u yu dofai madin tøgue bi dác yú tjya ra t'egui ma cahu xun theni, xun c'ammi ne xun c'axt'i. Ne nu'u yú yá yu ndøfani tengu yú yá yu dazate. Ne bi bøm bu ja yú nde yu ndøfani ra sibi ne ra 'bifi ne ra despi. ¹⁸ Ne na hyu ram 'bede yu já'i mi 'bucua ja ra ximhäi bi du nangue rán unbi ra sibi, ra 'bifi ne ra despi gue bi bøm bu yú nde yu ndøfani. ¹⁹ Nu yu ndøfani mi ja yú ts'edi nangue 'be'a bi bøm bu ja yú nde, ne mi ja ra ts'edi yú 'yozu, nguetho yú 'yozu i ja yú yá tengu yu pozu di unba yu já'i. ²⁰ Ne gätho mi'da yu já'i gue him bi du, him bi päh yán 'yomfëni, pe guexta'a bi dande yu zithu ne'u yu hmite bi 'yøzehë, yán t'øt'e ra oro ne ra t'axi ne ra fexna t'egui, ne ra do, ne yu za, yu hmite u gue hingui nute ne hingui øhnahya, ne hingui sä din 'yo. ²¹ Ne xingui ts'u bi hyeh yun t'øt'e xun ts'o. Guexta'a bin hyodu ne bim badi ne bin

'yomt'ɛni, nɛ bim pɛ.

10

Ra t'ʉsɔcuɔ i cɔ n'da rám 'bɛhni Ojɔ

¹ Nɛ nugä dra Xuuagä dá nugä man'da rám 'bɛhni Ojɔ bá cɔh mahɛts'i, mi ja rá ts'ɛdi. Nɛ bán 'youi n'da ra güi, nɛ mi comba ra 'bejɛni rá yɔ. Nɛ nu'a rá hmi bi yoxni tengu ra hyadi, nɛ nu'ʉ yá gua madi nɛqui tengu'bɛ n'da ra sibi. ² Nɛ mi cɔ n'da ra t'ʉsɔcuɔ ma tɔnts'i. Nɛ nu'a rán 'yɛigua mí nɛmp'ʉ ja ra dɔdeja, nɛ nu'a rá gɔhɔgua mi nɛmp'ʉ ja ra häi. ³ Nɛ nu'a ram 'bɛhni nts'ɛdi bi mbafi, tengu'bɛ i mba a ra dɔzate. ⁴ Nɛ nu'bɛ mi mbafi, 'bex dá ɔcä yoto yɛn gäni. Nɛ mí ɛngä xcá o't'ä ra sɔcuɔ 'bɛ'a dá nugä, pɛ 'bex dá ɔcä n'da ra nde mahɛts'i bi 'yɛngui: “Yo gui o't'ya 'bɛ'a bi ma yɛn gäni, nguetho hingui sä gui ma 'bɛ'a bi man'ʉ.” ⁵ Nɛ dá nugä rám 'bɛhni Ojɔ mahɛts'i gue i 'bäpɛ ja ra deja nɛpɛ ja ra häi, bi 'uɔ'ts' rán 'yɛi bɛ mahɛts'i. ⁶ Nɛ bi ndɔnba rá thuhu Ojɔ i 'bɛi nɛ dim 'bɛi mazɔi, gue bi 'yɔt' mahɛts'i nɛ ra ximhäi nɛ ra deja nɛ gätho 'bɛ'a i jabɛ. Bi ndɔnba rá thuhu, gue majuɔni hin da dɔ'mi mi'da yɛ pa 'bɛ'a din ja. ⁷ Nɛ ɛna, nu'bɛ bi huixt' rá thɛxi a ná yoto rám 'bɛhni Ojɔ gue mi 'bɛhnɛ, 'bex din ja bɛya 'bɛ'a bi xi Ojɔ yá pɔngahyɔ maya'bɛ gue din ja, gue him mám fɔdi. ⁸ Nɛ nu'a ra nde mahɛts'i bi 'yɛngä mahɔn'a: “Nu'i, ní mba bɛ, bá cɔn'a ra sɔcuɔ gue i cɔ'a rám 'bɛhni Ojɔ mahɛts'i i 'bähnɛ ja ra deja nɛ ra häi.” ⁹ Janangue'a dá mbagä bɛ mi 'bä'a ram 'bɛhni mahɛts'i, nɛ dá xifi gue di 'dac'a ra sɔcuɔ. Nɛ nu'a ram 'bɛhni bi 'yɛngui: “Cɔni, nɛ gui sa. Nɛ nu'bɛ gá sa, tengu'bɛ ra t'afit'asa bɛ dán zä ni nde, pɛ nu'bɛ

bi mba b_u ni foho ε_{mm}ε xtán ju b_uya.” 10 Nε dá cangä ra s_ocua_u b_uya, nε dá sagä a. Nε bin ja tengu bi xicä ram 'b_ehni, x_u c_uhi 'b_u má sagä, ε_{mm}ε x_un u, pε guep_u ma foho, ε_{mm}ε x_un ju. 11 Nε bi xiqui: “Jatho gui mamp'a rá_m hma Oj_a mah_on'a, h_onb_u go hap_u 'b_uh y_u j_a'i 'dahma 'dan'yo b_u na y_a nε 'da n'danni y_u häi, nεp_u 'b_uh y_u ts'ut'abi.” Nε gue'a bi sicä a dra Xuuagä.

11

Yoho y_u p_ongahya_u

1 Nε nugä dra Xuuagä, bin 'dacä n'da ra t'eni gue ra za, nε bi t'εngui: “Ní mba b_u ja ra d_anij_a nε gui 'yeni hangu na ndoho ra ngu. Nεp_u ja ra mεxa i p_ox y_un t'unni y_u j_a'i.” Nε bi siqui ga pede hangu na ngu y_u j_a'i i th_ande Oj_a b_u. 2 Pε bi sicä: “O guí εni hangu na ndoho ra häi ma mbä't'i b_u thi ja ra d_anij_a, nguetho bin t'un'd_u y_u j_a'i 'dahma 'dan'yo b_u na y_a, gue'ε hingui p_a Oj_a. Nε yote ma yozna din 'yo b_u nε di εn'na rá hogahnini Oj_a.” 3 Nε bi 'yεngui: “Ga pεnhdä b_u yoho ma p_ongahya_u, nε da hye y_u he tengu'b_u i tu y_u mb_ui. Nε n'da mahu_ahi yo ciento nε hy_ate pa da man'a mam hmangä b_u ε,” εn Oj_a. 4 Nε nu'ε yoho y_u p_ongahya_u Oj_a, gue'ε mí u'ε yoho y_u za ngue y_u olivo, nε'ε yoho b_u t_oh y_u lámpara gue i 'b_ap_u ja rá hmi ra Hmu mah_ets'i, gue'a di manda gätho ra ximhäi. 5 Nε to'o im b_eni di εnba ε yoho y_un 'yoh_u gue y_u p_ongahya_u Oj_a, da b_on ra sibi b_u y_u nde ngue'a í z_o'ε. Nε gue'a dí du'ε gätho y_un s_uih_u ε yoho y_u p_ongahya_u Oj_a. 6 Nε nu'ε yoho y_u p_ongahya_u, din ja y_u ts'εdi ngue di japi hin din 'ye gätho y_u pa gue dim p_ongahya_u b_u. Nε din ja

rá ts'edi gue gátho y_u dehe di japi ngue din ji. Ne din ja yá ts'edi hont'a go 'be'a man unbi di unba ra ximhäi, hont'a go ní pa i nde. ⁷ Ne nu'b_u mi gua'a rá 'befi Oja _u, 'bex bi bøm b_u ja ra hyahäi ξ mm ϵ x_un h ϵ tengu n'da ran d α tezate, rá_m 'behni ra z $\dot{\imath}$ thu ξ mm ϵ nts'utho. Ne bi mba b_u, bi z_u'_u yoho yá pøngahyá Oja, ne bi d α ha bi hyo _u. ⁸ Ne nu'_u yá ngøc'y ϵ i _u yoho bi du, mi 'bem b_u ja ra calle made ra d α hnini, gue n'dat'a ra hnini guerp_u bi du ra Hmu mah ϵ ts'i b_u ja ra pont'i. Ne nu'a ran ts'o bin ja b_u ja ra d α hnini 'da'angu nan ts'oui bin ja b_u ja ra hnini Sodoma, nep_u ja ra häi Egipto. ⁹ Ne nhyupa made bi mba y_u ja'i gátho 'dahma 'dan'yo b_u na ya gue bi nep_u gátho y_u häi, bi hy ϵ t'_u 'bom b_u xí du. Ne him bi japi bi mba nt'äg_ui. ¹⁰ Ne gátho y_u ja'i i 'b_ucua ja ra ximhäi bin johya 'b_u mi du _u, ne nangue ran johya, bi un y_un t'unni n'da ngu n'da, ne bi hyu yá mb_ui ngue hin di paha mahø'n'a _u yá pøngahyá Oja, nguetho bi nu ran unbi nangue 'be'a bi 'yørpa _u. ¹¹ Pe nu'b_u mi tho a nhyupa made mi 'bom b_u, pe Oja bi un ra x ϵ hyá mahø'n'a, ne 'bex bi ndants'_u, ne gátho to'o bi nu, ξ mm ϵ bin su _u. ¹² 'Bex bá ξ 'a n'da ra nde mah ϵ ts'i nts'edi bin ya, bi 'y ϵ mp'_u: “Ba ξ cua ya,” bi 'y ϵ na. Ne bi ndex mah ϵ ts'i _u, in 'yoh_u n'da ra güi. Ne gátho y_un s_uih_u mi 'bäp_u bi nu 'be'a bin ja. ¹³ Ne nu'b_u mi mba _u yá pøngahyá Oja, 'bex bi 'y α n ra häi b_u ja ra d α hnini, ξ mm ϵ nts'utho. Ne ná 'd ϵ t'a ra x ϵ qui ra hnini bin ts'oni, yoto mahu α hi y_u ja'i bi du nangue nts'edi ra 'y α nhäi. Ne nu'_u y_u ja'i gue him bi du, ξ mm ϵ bin su, ne bi 'y ϵ s_upa Oja mah ϵ ts'i b_uya. ¹⁴ Nuya ná yoho y_un unbi bi thogui, ne 'bex ba ξ 'a ná hyu ran unbi.

Ná yoto ra thuxi

15 Ne nu'bux mi huixt' rá thuxi a ná yoto ram 'behni mahęts'i gue mi 'bäpux, 'bexque nt'øde bu mahęts'i xun ngu yu nde nts'edi bin ya, bi 'yęna:

Nuya gätho ra ximhäi bi dą Ojå ma Hmuhux, ne'a ra Cristo bi huahni, ne hont'ux di manda bu høn'bux go njam'bux mazai, bi 'yęn'ux yu nde i ya mahęts'i.

16 Ne nu'ux 'däte magoho yu dąc'yęi ngue mi hupux ja yún thuts'i di mbä't'a Ojå bu mi hudi, bin danyahmu ne bi dąnde Ojå. 17 Ne bi 'yęm 'bux mi dąnde:

Nu'i ma Ojå ahe nte guí hęmbi, Nu'i zai guí 'bui, ne zai gmi 'bui, nuya gá dux mi gá 'berpa yú ts'edi gätho mi'da, ne da zä gui manda xun ho 'be'a gätho i ja. Dí xi ahe jamadi, ngue ya gá 'yuh ni ts'edi tate thoho.

18 Nu'ux yu ja'i i 'bux høn bu go hapux i ja yu häi ęmme bin cue ngue ya bi zøn ra ora da nu ran unbi. Nuya bi zøn ra ora da nu nin juanbi, ne gätho ux xun du.

Bi zøn ra ora gue gui un'dux ya 'be'a bi dą'ux ni 'yęhe ne ni pøngahya.

Ne bi zøn ra ora gue gui un'dux yan t'unni gätho bi 'yęc'yęi,

hont'a go to'o i ja yú ts'edi, ne'ux hin'yux yú ts'edi.

Ne bi zøn ra ora, gue gui jua'ux gätho to'o di unba yú mijå'ihux, bi 'yęn'ux.

19 Ne nu'bux mi gua'a bi man'ux yu dąc'yęi, dra Xu-uagä dá nugä nsoqui ra dąnijå mahęts'i. Ne dá nugä ra huada i hørux mbo, guerux m'be'ts'i ran hoqui bi 'yøt'ui Ojå ux yú 'yęc'yęi. Ne bin ja nts'edi

ra huei, ne bin thoni, ne yuñ gäni, ne bin ja n'da ra 'yámhäi, ne bi hyøh yuñ do.

12

Ra xisu ne ra jarga

¹ Ne dá hant'a n'da ran t'uti xun ndoho bu magats'i, ngue n'da ra xisu mi he ra hyadi ngue rá pahni, ne mi tɔpɔ ja ra zana. Ne mi hu'ts'a n'da ra corona gue min 'youi 'de'mayoho yu sɔ. ² Ne nu'a ra xisu mi haɥ'uhni a, ne ɛmme mi mbafi ngue xun u, ngue nde dim 'buh rá t'uhni. ³ Ne bi nequi bu man'da ran t'uti tengu n'da ra jarga xun ndoho ne xun theni, ɛmme nts'utho. Ne nu'a ra jarga mi ja yoto yú ya, ne n'da ngu n'da yú ya mi hu'ts' yu corona. Ne mi ja 'det'a yú dani. ⁴ Ne nu'bu mi uan'na rá 'yozu, bi hyøm bu häi ná hyu nets'i yu sɔ mi ja bu mahɛts'i. Ne nu ra jarga 'darbu mi 'bähmi ra xisu, i nde da zap'a rá t'uhni 'bu bim 'bui. ⁵ Ne bim 'bu'a n'da ra ts'unt'u, rá t'uhni ra xisu buya. Ne guehna ra ts'unt'u din ts'ut'abi gätho yu häi, ne njon di japi da mbesta'a da ma. Pe nu'bu mim 'bui, bi jamansu Oja, ne 'bex bi zixpɔ mahɛts'i bí ja rá ts'edi. ⁶ Pe nu ra xisu bi 'dagui, bi mba bu ma'ueni guerpɔ bi hocua Oja dim 'bui n'da mahuahi ne yociento ne hyate pa. Ne din ja bu 'be'a gätho da hyoni. ⁷ Ne nu bu mahɛts'i bin ja n'da ra dəsui, nu'a rá ngarba m'behni Oja mahɛts'i ngue ra Miguel ne gätho u mi'da yüm 'behni Oja mahɛts'i, bin sühmbu a ra jarga ne'u gätho yú 'yɛhe a ra jarga. ⁸ Pe nu'a ra jarga him bi dāha, ne Oja him bi japi dim 'bupɔ mahɛts'i buya. ⁹ Ne bi thøn'a thi bu mahɛts'i a ra jarga, guet'a ra c'ɛya, ra zıthu a, rá thuhu ra Satanás, gue

i häte gätho ua ja ra ximhäi gue'b_u rá mb_udi thoho. ¹⁰ Nε nub_uya nugä dra Xuuagä dá øcä n'da ra nde mahεts'i nts'edi bin yä bi 'yεna: “Ya bi zø_n ra pa da yän'_u y_u 'yεc'yεi, nε da nu a rá ts'edi Ojä, di manda rá ts'edi Ojä _u, nε a ra Cristo. Nguetho ya bi thø_n'a thi b_u mahεts'i ra zïthu ngue nzäi madi yäp'_u ma cuh_u b_u ja rá hmi Ojä ma pa nε ra xui. ¹¹ Pε gue'a rá ji ra Jesús, tengu'b_u ra Dε'yo, ní ðäp'a ra zïthu _u y_u 'yεc'yεi, nε'b_u i ma ngue εc'yεi ra Jesús, nε'b_u hingui su da du. ¹² Janangue'a dan johyah_u gätho dí 'b_uhmb_u mahεts'i. Pε ndumb_ui thoho ah_u gue guí 'b_uhmb_u b_u ja ra häi, nεp_u ja ra dejä, nguetho bi zøm b_u ja ra ximhäi ra zïthu, nε εmme in cuε. I pädi him maya'a y_u pa din ja rá ts'edi b_u,” bi 'yεn'a ra nde dá øcä bin yä b_u mahεts'i. ¹³ Nε nu'b_u mi nu ra jarga zïthu ngue bá t'ent'ua häi, bi gu'a ra xisu gue bim 'b_uh rá ts'ant'_u. ¹⁴ Pε nu'a ra xisu bi mba nt'unni yoho y_u zahua tengu n'da ra pents'_u x_un ndoho, nε bi zägui bi mba ma'ueni guep_u him bi zä bi bent'a ra jarga. Nε bi mba ma jamansu b_u hyu jεya made. ¹⁵ Nu ra jarga b_uya bi bøn ra dehe rá nde, tengu'b_u n'da ra ðathe x_un ndoho, εna xtán dux'a ra xisu ra dehe. ¹⁶ Pε Ojä bi xoc'a n'da ra hyähäi guep_u bi y_u'a ra dehe bi bøm b_u rá nde ra jarga. ¹⁷ Pε nu ra jarga b_uya εmme bi de ra cuε nangue'a ra xisu, nε bi mba bi z_u'_u gätho mi'da ngue rá 'y_u'a ra xisu, gätho _u gue bi 'yøt'a bi man Ojä nε bi ðen'd_u 'be'a bi man'a ra Jesús.

13

Ran t'uti bi bøxp_u ja ra dejq, nε ran t'uti bi bøxp_u ja ra häi

¹ Nε bi mba bim 'bäp_u ja ndenthe a ra jarga zĩthu. Nε nugä dra Xuuagä dá nu man'da tengu n'da ra zate, bi bøxp_u ja ra dādeja. Nε nuna ra zate mi ja yoto yá yā, nε 'dεt'a yú dāni, guep_u mi ja 'dεt'a y_u corona. Nε mán t'o't'i b_u yá yā yú thuhu zεhε a ra zate εmbi gueε Oja, nε bi ma mants'o nangue Oja.

² Nε nuna ra zate dá nu, gue bi bøxp_u ja ra deja, tengu n'da ram hmasni, pε nu yá gua tengu yá gua y_u oso, nε nu _u yá nde, tengu yá nde y_u león. Nε nu'a ra jarga bi un zεhε rá ts'edi ná yoho ra zate gue xí bøxp_u ja ra deja. Nε bi un ran t'εdi di manda b_u hap_u i ja rá ts'edi ra jarga zĩthu, εmme x_un ngu ra ts'edi mi ja a.

³ Nu'a n'da rá yā mi ja b_u n'da ra seni ngue mí εmbi dí du a, pε bi zā. Nε gātho y_u jā'i mi 'b_ucua ja ra ximhäi, bi denni, nε bi hyonya thoho nangue rá ts'edi mi ja.

⁴ Nε nu _u y_u jā'i bi dānde ra jarga, nguetho ya xi un rá ts'edi ra zate xi bøxp_u ja ra deja. Nε bi dānde ra zate, nε bi 'yεna: “Njo'o man'da tengu na, nε njo'o to'o da zā din s_uhmi na.”

⁵ Nε bin t'un rán t'εdi ra zate xí bøxp_u ja ra deja, da man ra ts'ore x_un ts'o nangue Oja. Nε bin t'un ran t'εdi din ja rá ts'edi yote ma yozna.

⁶ Nε nu'b_u mí nyā, εmme x_un ts'o bi ma nangue Oja. Bi ndøm mánts'o rá thuhu Oja, nεp_u bí 'b_ui, nε gātho _u i 'b_up_u mahεts'i.

⁷ Nε bin t'un ran t'εdi ngue din s_uhmb_u yá t'uhni Oja ngue di japi di 'bε_u. Nε bin t'un ra ts'edi ngue di manda gātho ná ngu y_u jā'i 'b_ucua ja ra ximhäi, gātho y_u häi, nε gātho 'dahma 'dan'yo b_u na yā y_u jā'i, gātho y_u hnini.

⁸ Nε gātho y_u jā'i bi dānde a. Pε him bi dānde _u xmán t'o't'i yú thuhu b_u ja rá søcuā ra Jesús gue bi 'yo't'a ra T'udε'yo gue'a bi tho. Nε ya mán t'o't'i b_u _u yá thuhu _u 'b_u má hin'y_u

ra ximhäi, im ma to'o i ja ra temazaï. ⁹ Nu'u to'o i ja yú zagu, dami 'yøhmbu xun ho ya. ¹⁰ Nu'a to'o di un ran unbi yu ja'i gue da got' ra fädi, neεε a da nu ran unbi ngue da mba njot'i. Ne to'o din hote ngue di sente, neεε a da nu ran däte ngue da ts'eni. Janangue'a to'o gätho u yú t'uhni Oja, jatho hont'a da bēni gue yú yante Oja, ne hin din xombui. ¹¹ Ne nubuya dá nu man'da ran t'uti gue bi bøxpø ja ra häi, ne mi ja yoho yú t'udani tengu n'da ra t'ude'yo. Pe nu'bu mín ya εmme nts'utho tengutho ra jarga zjthu. ¹² Ne nu'a ran t'uti xí bøxpø ja ra häi bin ja rá ts'edi tengu ra zate ngue xí bøxpø ja ra dædeja ngue mi ja n'da ra seni a n'da rá ya gue xí zä. Ne bi japi gätho i 'bucua ja ra häi da dænde ra mbædi ra zate. ¹³ Ne nu'a ran t'uti gue bi bøxpø ja ra häi, bi 'yøt' yun t'uti nts'utho, bi japi bá çah mahçts'i ra sibi ngue da nu yu ja'i. ¹⁴ Ne bi hyät' yu ja'i gätho 'bucua ja ra ximhäi 'bu mi 'yøt' yu hyonya nt'øt'e. Ne høn'bu i 'bæpu ja rá hmi ra zate xí bøxpø ja ra deja, bi zä bi 'yøt'u. Ne bi xih yu ja'i da 'yøt'a n'da ra nyoguido tengu ra zate xí bøxpø ja ra deja, gue mí ja ra seni bu ja n'da rá ya, ngue xí zä. ¹⁵ Ne nu'a ran t'uti gue bi bøxpø ja ra häi, bin t'un ran t'ædi di japi dim 'bu a ra nyoguido nt'øt'e tengu ra zate bi bøxpø ja ra deja. Ne di japi din ya. Ne bi japi da mba ntho gätho to'o him bi dænde a. ¹⁶ Ne bi manda ngue gätho yu ja'i din ja rá hmepyra ra nyoguido bu ja rá dε nepu ja rán 'yei, madague'a hont'a go má ja'i, gätho i ja yú ts'edi ne'u hin'yu yú ts'edi, gätho yu membeti ne gätho yu hyoya, gätho yu 'yεhe ne gätho ngue hing yu 'yεhe, gätho yu ja'i jatho din ja ra hmepyra. ¹⁷ Ne hingui sä n'da ra ja'i dim pä o gue din tai 'bu hin di

nequi rá hmeɣya ra zate xí bɔxpɛ ja ra deɟa, nu bɛ ja rá ɟa'i. Gátho ɟatho din ja ra hmeɣya ngue nam bɔni rá thuhu, o rá número, rá hmeɣya rá thuhu ra zate. ¹⁸ ɟatho gan 'yomfɛnihɛ xɛn ho ngue gui pɔhmbɛ 'bɛ'a nam bɔn'a rá número ra zate, nguetho nu rá número, 'dato ciento ne hyɛte ma 'dato, rá número n'da ra ɟa'i.

14

Bin tuhu ɛ bim pɔhɔ

¹ Ne nubɛya dá nugä ra Jesús ra T'ɛde'yo i 'bäpɛ ja ra nyuni t'ɛmbi Sión. Ne mi 'bähmbɛ ra Jesús n'da ciento ne yote ma goho mahuɔhi yɛ ɟa'i ngue gátho i ja bɛ ja yú de rá thuhu ra Jesús ne rá thuhu rá Ta. ² Ne dá ɔcä n'da ra nde bɛ mahɛts'i nt'ɔde tengu yɛ dehe xɛn ngu ɛmme di hɔ ne tengu ran gäni nts'ɛdi di thoni. Ne dá ɔcä tengu'bɛ yɛ arpa'bida xɛn ngu i pɛi. ³ Ne nu'ɛ n'da ciento ne yote ma goho mahuɔhi bi yɔn Oɟa bɛ ja ra ximhäi, ne bin tupɛ n'da ra thuhu ma'da'yo bɛ ja rá hmi Oɟa gue'a i huxpɛ ja rán thuts'i, ne guepɛ 'bäh yɛn t'uti i 'bɛi, ne yɛ dɛc'yɛi. Ne nɟo'o mi'da bi zä bi bɔ a ra thuhu. ⁴ Ne nu'ɛ, gátho xɛn hotho ɛ, gue hɔnt'a Oɟa mbɛni. Ne i ten'na ra De'yo hɔnbɛ go hapɛ da mba. Ne nu'ɛ gue bi yɔm bɛ ja ra ximhäi bɛ 'bɛh mi'da yɛ ɟa'i, yɛn t'unni man'da xɛn ho bin t'un Oɟa ne ra De'yo. ⁵ Ne xinga n'da ra fɛhni bi thɔnba ɛ, xɔgue xinguí ts'ɛ yú ts'oqui bɛ na nu Oɟa.

Nu'a bi man'ɛ hyu yám 'bɛhni Oɟa mahɛts'i

⁶ Ne nubɛya dá nugä man'da ram 'bɛhni mahɛts'i mi 'yo inde bɛ mahɛts'i, ne i cɔ ra sɔcuɔ nt'o't'i bɛ ran ho ma'da'yo hin nɟam'bɛ da guadi ne da

mba gätho nanguni ra ximhäi. Da mba bu gätho yu häi ne nu yu ja'i 'dahma 'dan'yo bu na ya da 'yode hont'a go to'o ní ja'i. ⁷ Ne nu'a ram 'behni mahets'i nts'edi bi 'yena: “Dami numansuhu Oja ne gui 'yεspahu rá ts'edi nuixte a, nguetho ya bi zøn ra ora da 'yot' rán juanbi Oja. Dami thandehu a ya, gue'a gue bi 'yot' mahets'i ne bi 'yot' ra ximhäi. Ne bi 'yot' yu deja ne bi 'yot' yu mbøthe,” bi 'yena. ⁸ Ne nu'a man'da ram 'behni mahets'i mahøn'a bi den'na rá mbudi m'behni, ne bi 'yena: “Ya bin theh rá ts'edi ra dahnini Babilonia ngue εmme mi ja rá ts'edi. Nguetho nu'u yu ja'i mi 'bupu bi xandi gätho ra ximhäi a ran 'yomt'eni mí øzεε. Ne gätho u bi 'yot' ran ts'o tengu n'da ra iti gue com'ma rá sei gätho mi'da,” bi 'yena. ⁹⁻¹⁰ Ne nu'a ná hyu ram 'behni mahets'i bi den'na ná yoho, ne nts'edi bi 'yena: “To'o gue da dande ra zate gue bi bøxpu ja ra deja, ne ra nyoguido, ngue i ja rá hmεpya bu ja rá dε o guεpu ja rá 'yε, da nu hangu nangu rá ts'edi rá cue Oja. Nu Oja xingui ts'u da 'yε'ts'a ran unbi di un'ndu nangué rá cue. Ne da nu a ra Jesús ra De'yo ne yú hogam 'behni mahets'i 'bu bin t'un'na, ngue ra sibi n'youi ra despi. ¹¹ Nu'a ra 'bifi i pøm bu njam'bu din hε a hont'bu go njam'bu mazai. Ne nu'u i 'bupu njam'bu din hε a ran unbi i nu u ma pa ne ra xui. Gue'u gätho bi dande ra zate xí bøxpu ja ra deja, ne ra nyoguido, gätho u i ja bu ja rá ja'i rá hmεpya ne rá thuhu ra zate. ¹² Pe nu ahε gyu 'yεc'yεihε pe nde'bu man'da gui hyadumbuihε gui thoc ni t'εc'yεihε ne gui hyäthε yan unbi. Nguetho yú t'ahni Oja u gätho di thoqui i øt' yün t'edi ne di thoqui i εc'yεi ra Jesús,” bi 'yεn'a ná hyu rá m'behni

Oja mahęts'i. ¹³ Ne nubuya bi 'yęngä man'da ra nde dá øcä mahęts'i: “Dami 'yo't' ya 'be'a ga xi a i. Din johya thoho gätho ɯ xɯn du 'bɯ ya mí ęc'yei a ra Hmu Cristo mahęts'i. Majapi thoho, ęn'a rá Hogandahi Oja, nguetho din säya a rá 'befi mi øt'e. Ne nu'a ran ho mi øt'ua ja ra ximhäi ɯ, ne nubɯ mahęts'i da nu rá muui bɯ.”

Rán sofo ra ximhäi

¹⁴ Ne dá nu n'da ra güi xɯn t'axi thoho ne mi hu inde bɯ ja ra güi a n'da tengu n'da ra ja'i. Ne mi hu'ts'a n'da ra corona ra oro. Ne mi ha ra mbore theni ęmmę het'i. ¹⁵ Ne bá pøm bɯ rá danija Oja mahęts'i man'da rá m'behni Oja, ne nts'edi bi xi a mi hupɯ ja ra güi: “Dami 'yørpa yɯ ja'i bɯ häi tengu'bɯ da hęc yɯ uva xɯn ya xpɯ ja ra nuandät'o. Nguetho ya bi zøn ra ora gue gui pe'ts'ɯ bin ja bɯ ni huahi,” bi 'yęn'a rá m'behni Oja. ¹⁶ Ne 'bex bi 'yøt'a mi hupɯ ja ra güi tengu xi sifi. ¹⁷ Ne man'da ram 'behni bá pøm bɯ ja rá ngu Oja mahęts'i ne'a mi ha n'da ra mbore theni ęmmę i het'i. ¹⁸ Ne xø bá pøm bɯ man'da rá m'behni Oja bɯya guerpɯ ja rá męxa yán t'unni Oja, ne nu'a di manda da de ra sibi bɯ. Ne nts'edi bi xi a ram 'behni gue mi ha ra mbore theni: “Dami 'yøt' ya tengu i øt' yɯ ja'i 'bɯ i hęc yɯ uva hingui ho nguetho bi zøn ra ora gue da nu ran ɯnbi ɯ nangue rán juanbi Oja,” bi 'yęna. ¹⁹⁻²⁰ Ne njabɯ bi 'yøt' rá m'behni Oja, tengutho 'bɯ di pet yɯ uva ne da 'yęn bɯ ja ran the'mi da bøn rán gui bɯya. Ne tengutho ra ja'i i ne't'ɯ yɯ uva da bøn yán gui, ne ngutho da 'yørpa ɯ to da zęmbi, da nu rá cɯe Oja ęmmę nts'utho. Janangue'a ran t'uti ngue bi mbän rá ji. Ne bi 'yørpɯ ja ra ndehnini, ne ęmmę xɯn ngu

ra ji bi mbäni, hyuciento kilómetro nan jünni, ne nan he tengu 'b_u da hyεcp_u ja yá nde y_u fani a ra ji bi 'yugui.

15

Yoto y_um 'behni di manda yoto y_un _unbi

¹ Ne nugä dra Xuuagä dá nu man'da ran t'uti b_u mahęts'i, ne εmme dá hyonya thoho. Mi 'bähmb_u b_u yoto yám 'behni Ojå mahęts'i, gue _u di manda yoto y_un _unbi din ja ua ja ra ximhäi, ne nu'b_u bi thoh y_un _unbi, ya bi thoh rá cue Ojå b_uya. ² Ne dá nu n'da ra xito di nequi tengu ra deja, rá c_uh_u x_un theni tengu ra sibi. Ne gätho mi 'bäp_u ja ra xito, gue'_u gue him bi dände ra zate xí b_oxp_u ja ra dehe, bi zedi, him bi dände ra nyoguido ngue ra p_ote a, ne xím bin jap'a rá número o rá thuhu a. Ne n'da ngu n'da mi h_u y_u 'bida, ngue y_u arpa xí un'na Ojå _u. ³ Ne gätho mi 'bäp_u bin tuh rá thuhu ra Moisés rá 'yęhe Ojå, ne bin tuh rá thuhu ra Jesús ra Dε'yo. Bi 'yęn'_u:

Nu'i ma Ojå ahe, ma Hmu ahe, nuixte thoho ni ts'edi, εmme x_un ho i, ne ma hyonya thoho nin t'öt'e.

Majuani nin t'öt'e x_un hotho _u.

Nu'i grá hoga ts'ut'abi mazai.

⁴ Xinga n'da dim 'b_ui gue hin da dände i, gue hin da numansu ni thuhu, nu'i ma Hmu ahe. Høn'a thoho i x_un ho i, ma Ojå ahe. Gätho hønt'a go 'bε'a má nde da dände i, nguetho gätho ya bi nu ngue x_un ho 'bε'a gätho guí øt'e, bi 'yęn'_u.

⁵ Nε nubɿya dá nu nsoqui n'da ra jut'i i ja bɿ mbo rá dɿnija Oja bɿ mahɿts'i, guepɿ m'be'ts'i yɿn t'ɿdi bi 'yo't' ra Moisés. ⁶ Nε yoto yám 'behni Oja ngue di manda yɿn ɿnbi bɿ ja ra hãi bi bøm bɿ. Gãtho i he yú pahni xɿn t'axi ngue ra lino, nε gãtho bi du't' yú tija ra oro. ⁷ Nε nu'a n'da ran t'uti mí 'bãpɿ bi un'i yoto yɿ ximbo bi un'ndɿ yám 'behni Oja. Gãtho ma yudi rá cuε Oja, nε nu'bɿ 'dah mi'da da mbän ɿ mí po bɿ ja ra ximbo, gãtho yɿ ja'i i 'bɿcua ja ra ximhãi da nu rá cuε Oja, gue i 'bɿi mazai. ⁸ Nε gãtho rá nija Oja bɿ mahɿts'i ma yudi rá ts'edi nε rá nuixte Oja tengu ra 'bifi 'bɿ i yupɿ mbo ra ngu. Nε xinga n'da sä da yɿpɿ asta gue'bɿ bi gua'a rá 'befi ɿ yoto yɿm 'behni gue di manda yoto yɿn ɿnbi ua ja ra ximhãi.

16

Yɿ ximbo i po yɿn ɿnbi ngue rá cuε Oja

¹ Nε dá øcã n'da ra nde gue bi bøm bɿ ja rá dɿnija Oja. Nε nu'a ra nde bi xi ɿ yɿm 'behni: “Dami fãmhbɿ bɿ ja ra ximhãi rán ɿnbi Oja nts'utho i po ɿ yoto ni ximbohɿ,” bi 'yɿna. ² Nu rá mbadi ram 'behni bi mbäm bɿ ja ra ximhãi rá cuε Oja mí po bɿ ja rá ximbo. Nε gãtho yɿ ja'i gue bin ja rá hmɿpya a ra zate xí bøxpɿ ja ra dehe, nε'a ra nyoguido ngue i thãnde ɿ, bi nu ran ɿ ngue yɿ sasi xɿn ts'otho. ³ Nubɿya ná yoho ram 'behni mahɿts'i bi mbän a rá cuε Oja mi po bɿ ja rá ximbo, bɿ ja ra dɿdeja. Nu'a ra dehe bɿya bin ja tengu rá ji n'da ra ja'i xɿn du. Nε gãtho mi 'bɿpɿ mbo ra deja bi du. ⁴ Nε ná hyu ram 'behni mahɿts'i bi mbän'a rá cuε Oja mi po bɿ ja rá ximbo hapɿ ja gãtho yɿ dɿthe nε gãtho yɿ mbøthe. Gãtho ra dehe mi po bɿ bin ji. ⁵ 'Bex dá

øcä rá nde rá m 'behni Ojå gue'a bi ʉnba y ʉ dehe bi 'yɛna: “Nu'i ma hoga Hmu, ma Ojå i, zai guí 'bʉi nɛ gmí 'bʉi, xʉn hotho gätho nin juʉnbi, nguetho rán säui ʉ gá ʉnbi. ⁶ Ya gá un ra ji da zi ʉ, nguetho bi hyo ʉ nim 'behni bʉ häi nɛ ni pøngahya. Nuya gá cospa ra pengui nangue 'be'a bi 'yøt'ʉ,” bi 'yɛna. ⁷ Nɛ dá øcä n'da ra nde bi bøm bʉ ja ra mɛxa guerpʉ mí ja yún t'unni Ojå, i ɛna: “Ma Hmu i Ojå nuixte ni ts'ɛdi xʉn ho, njuʉntho a nin juʉnbi, ngue rán säui ʉ,” bi 'yɛna. ⁸ Nɛ nu'a ná goho rá m 'behni bi mbäm bʉ ja ra hyadi a rá cuɛ Ojå mi po bʉ ja rá ximbo. Nɛ ɛmmɛ bin ja rá ts'ɛdi ra hyadi ngue bin zø ʉ mi 'bʉpʉ ja ra ximhäi nangue nam pa ra hyadi. ⁹ Nɛ nu'ʉ gue bi nu ran ʉnbi nangue rá ts'ɛdi ra hyadi, bi ndømants'o rá thuhu Ojå, gue'a bi manda yʉn ʉnbi, pɛ guexta'a him bi 'yɛspa Ojå, him bi päh yʉn 'yomfɛni ʉ. ¹⁰ Nuya ná cʉt'a ram 'behni bi mbäm bʉ rá cuɛ Ojå mi po bʉ ja rá ximbo, nɛ bi mbäm bʉ hapʉ i ja rá ts'ɛdi ra zate xí bøxpʉ ja ra dehe. Nɛ nupʉ hapʉ ja rá ts'ɛdi, gätho xʉm 'bexui thoho bʉ. Nɛ nu'ʉ yʉ jå'i gue i 'bʉpʉ bi zase yʉ jʉni nangue ran ʉnbi bi nu. ¹¹ Nɛ bi c'ʉmants'otho Ojå nangue yʉn ʉ, nɛ nangue yʉ sʉsi mi ja. Pɛ guexta'a him bi 'yɛ'ts'a ran ts'o mi øt'e, him bi päh yʉn 'yomfɛni. ¹² Nɛ nu'a ná 'dato ram 'behni bi mbäm bʉ rá cuɛ Ojå mi po bʉ ja rá ximbo, bi mbäm bʉ ja ra dʉthe xʉn ndoho t'ɛmbi Eufrates. Nɛ bi xä ra dehe nɛ 'bex bi 'yo't' ra dʉthe ngue da zä da thopʉ yʉ ts'ʉt'abi gue ní 'yɛpʉ ní bøx ra hyadi. ¹³ Nɛ nugä dra Xuuagä, dá nu hyu yʉ ts'onthi di nɛqui tengu yʉ 'uɛ, ngue bi bøm bʉ ja rá nde ra jårga zithu, nɛpʉ ja rá nde ra zate xí bøxpʉ ja ra dejå, nɛ bi bøm bʉ ja rá nde ran t'uti xí bøxpʉ

ja ra häi, gue ra hyäte pøngahya. ¹⁴ Nguetho nu'ya, gue'ya yá ts'onthi ra zithu ya i ja yá ts'edi ngue da 'yøt' ya hyonya nt'øt'e. Ne nu'ya bi mba ba gätho ná nguni ra ximhäi, hønba go hara 'ba ya ts'ut'abi, ngue bi japi di pet ya ja'i. Ngue din ja ra dasi din sambu Oja. Ne nu'a ra pa din ja ra sai gätho da nu rá ts'edi Oja nuixte. ¹⁵ Ne dá øcä rá nde ra Jesucristo ngue bi 'yena: “Gui 'yømbu ya, nugä ba øcä tengu n'da ra be. Hinga mfaði njam'ba ga søhø. Din johya thoho ya gue him bin aha pe bi jamansu ya he dá unni, janangue'a hin din 'yaha ne hin din 'yasä büya, ngue im benthø a ran hoqui dá ørpa ya, janangue'a hin di nequi yá ts'oqui, ne hin da mbe'ts' yá sä,” bi 'yena. ¹⁶ Ne gätho bim peti bu ya ts'ut'abi ne ya ja'i bu ja ra xequi t'embi Armagedón, ngue yá nde ya hebreo a. ¹⁷ Nuya ná yoto ram 'behni bi mbam bu rá cue Oja mi po bu ja rá ximbo, bi huic ran dahi 'be'a mi po bu. 'Bex bi t'ø a n'da ra nde bi bøm bu ja rá nija Oja mahets'i, gueru i hu inde Oja. Ne nu'a ra nde bi 'yena: “Ya da guadi gätho man ts'embi,” bi 'yena. ¹⁸ Ne 'bex bi hyät'i nts'edi ya hui, ne nts'edi bin thoni ya ngäni. Ne bin ja n'da ra 'yanhäi nts'edi hin jam'bu bi nu n'da ra ja'i tengu na, asta gue'bu go mim 'bu ya mbadi thoho ya ja'i. ¹⁹ Nu ra 'yanhäi bi xen'a ra dahnini Babilonia, hyu xequi bi bøni. Ne gätho mi'da ya hnini hønba go hara mi ja bi guadi. Ne bi beñ Oja gue xan ts'otho mi øt' ya ja'i 'beru ja ra dahnini Babilonia, ne nts'edi bi unba ya, nangué rá cue nts'edi a, asta gue'bu go min theh rá cue Oja. ²⁰ Ne gätho ya t'uhäi i ja bu ja ya deja bim 'bedi. Ne gätho ya nyuni ne ya t'øhø bim 'bedi, hin'ya büya. ²¹ Ne 'bex bi dæru mahets'i yan do emme nts'utho

nguetho yote kilo nán hy_u n'da ran do, bi z_u i 'da y_u ja'í. P_e nu _u y_u ja'í bi c'ámants'o Oja nangu_e ran _unbi nts'edi bi nu nangu_e y_un do.

17

Ra ngurpa 'yomt'eni xisu

¹ N_e nu'a n'da _u yám 'b_ehni Oja mah_ets'i gue'a mí ja n'da ra ximbo, bi xicä: “Ba _ehe ga ut'a i rán ju_unbi Oja da nu ra 'yomt'eni xisu i hup_u ja y_u dehe 'dahma 'dan'yo b_u gätho ra ximhäi. ² Nu'_u y_u ts'ut'abi b_u ja ra ximhäi bi 'y_oth_u ran ts'o a ra 'yomt'eni xisu. N_e y_u ja'í 'b_ucua ja ra ximhäi bi xänba b_u gue da 'y_ot' ran ts'o gu_ep_u 'b_u a ra 'yomt'eni xisu. Gätho mi _ot' ran ts'o tengu'b_u _iti tho_o,” bi 'y_em 'b_u mi xiqui. ³ N_e nub_uya nu rá_m 'b_ehni Oja bi zixcä b_u ja n'da ra hu_en_häi ma'ueni njon mi 'b_up_u. N_e nu rá Hogand_uhi Oja bi jaqui gue dá handi, n_e dá nugä a ra xisu i hux'a n'da ra zate x_un theni. Nu ra zate mi ja yoto yá yá n_e 'd_et'a yá d_uni, n_e nt'o't'i b_u ja rá ja'í _ena jase rá ts'edi, gue rá thuhu _ena gues_e Oja. ⁴ Nu ra xisu mi he n'da ra hoc'b_o't'e x_un j_upoi n_e x_un theni. N_e _emme madín 'y_ot'e x_un ho nangu_e y_u thebe n_e y_um fo'y_e ra oro n_e y_u ts'angu _emme x_um hmadi tho_o, n_e h_ont'a go mi cuat rá pahni. N_e mi the n'da ra tasa ra oro. P_e gätho 'b_e'a mi po ra tasa ra hm_epya nangu_e gätho y_un ts'o mi _ot' ra xisu. ⁵ N_e nub_u ja rá d_e nt'o't'i b_u rá thuhu: “Ra d_uhnini Babilonia, ngue ja rá ts'edi tengu'b_u rá mbe gätho y_u 'yomt'eni n_e tengu'b_u rá mbe gätho i _ot' ran ts'o h_on_u go hap_u i ja ra ximhäi,” bi 'y_en'a ra t'ohni. P_e hin da b_use n'da 'b_e'a ním b_on'a. ⁶ N_e dá hant'a ra xisu, tengu 'b_u _iti tho_o

nangue yá ji ɛ gätho bi hyo 'bɛ mi dɛn Oja nɛ 'bɛ mi mamp'a rá m hman ra Jesús. Nɛ nugä drá Xuuagä, dadí hyonya thoho 'bɛ má nugä a n'da ran t'uti. 7 Nɛ nu rá m 'bɛhni Oja mahɛts'i bi xiqui: “O gadí hyonya thoho, nguetho ga xi a ya 'bɛ'a ni hmɛpya a ra xisu, nɛ 'bɛ'a ni hmɛpya a ra zate i hux'a ra xisu, gue i ja yoto yá yá nɛ i ja 'dɛt'a yá dani. 8 Nu'a ran t'uti ngue ra zate gá nu, pɛ gue'a n'da mi 'bɛi, nɛ hingui 'bɛh ya, pɛ him ma ya'a ba ɛhɛ mahɔn'a, da bɔm bɛ ja ra hyahäi ɛmmɛ xɛn hɛ. Nɛ m'bɛjua da nu ran dɛte xɛn ho hin dim 'bɛh mahɔn'a. Nɛ gätho yɛ ja'i ngue hinga nt'o't'i yá thuhu bɛ ja ra sɔcuɔ mahɛts'i, gue bi t'orpɛ 'bɛ ma hin'yɛ ra ximhäi, di hyonya thoho 'bɛ bi nu mahɔn'a tengu bɛ í hnu ra zate. Nguetho mi 'bɛi, nɛ njo'o ya, pɛ dim 'bɛi mahɔn'a. 9 Nu'ɛ to'o i ja yán 'yomfɛni xɛn ho, sä da badi 'bɛ'a nim bɔn a ra hmɛpya. Nu yoto yá yá ra zate ra hmɛpya ngue ɛ yoto yɛ nyuni guerpɛ i hu a ra xisu. 10 Nɛ ra hmɛpya gue'ɛ yoto yɛ ts'ɛt'abi, ngue yɛ ts'om'bäi thoho. Bi du ɛ cɛt'a nɛ nu ná 'dato i 'bɛrpɛ ya, nɛ ná yoto dim 'bɛi, pɛ hingan ya'a din ts'ɛt'abi. 11 Nɛ nu'a n'da, ná hyato ra ts'ɛt'abi bɛya, gue'a gue mi 'bɛi, pɛ njo'o ya. Nu'bɛ bá ɛh mahɔn'a, di manda tengu ɛ yoto yɛ ts'om'bäi ts'ɛt'abi, pɛ m'bɛjua da mba da nu ran ɛnbi mazai. 12 Nɛ nu'ɛ yá dani ra zate gá nu, yɛ hmɛpya ngue 'dɛt'a yɛ ts'ɛt'abi din ja yá ts'ɛdi 'da yɛ t'ɛ ora tho nɛ da gomhbɛ rá ts'ɛdi ra zate. 13 Nɛ gätho yɛ ts'ɛt'abi 'dat'a da bɛni ngue di un ra ts'ɛdi di manda ra zate. 14 Nɛ gätho yɛ ts'ɛt'abi da zɛ'a ra Jesús ra Dɛ'yo. Pɛ nu'a ra Jesús da dɛha, nguetho ra Hmu a nangue gätho mi'da yɛ hmu, nɛ ra hmuts'ɛt'abi

nangue gätho mi'da y_u ts'ut'abi. Ne nu'ü gätho din 'yoh_u ra Jesús 'b_u bi d_uh_u, gue'ü bi zon Oj_u ü, ne bi huahni, ne him bi 'y_e'ts'a ní d_enni,” bi 'y_en'a ram 'b_ehni. ¹⁵ Ne nu rá_m 'b_ehni Oj_u mah_ets'i x_o bi xicä mah_on'a dra Xuuagä: “Nu y_u dehe gá nu guep_u mi huh ra xisu, ra hm_epya a nangue gätho mi'da y_u j_u'i i 'b_uh nang_uni ra ximhäi, gätho y_u häi gätho y_u nde 'dahma 'dan'yo b_u na y_u. ¹⁶ Ne nu y_u d_uni gá nu, ngue y_u hm_epya y_u ts'ut'abi, ne'a ra zate, m'b_ejua da z_u a ra 'yomt'eni xisu ü. Ne nu'ü da hyäcpi 'b_e'a gätho mi ja a ra xisu, ne da zap rá ngøc'y_ei a, ne da 'yu'ma ra xisu nangue ra sibi. ¹⁷ Nguetho Oj_u bi b_enba y_u ts'ut'abi da 'y_ot'e tengu mim b_en Oj_u, ngue n'da ngu n'da ü di un rá ts'edi ra zate di manda, asta gue'b_u go bin ja 'b_e'a bi man Oj_u ngue din ja. ¹⁸ Ne nu'a ra xisu gá nu b_u, rá hm_epya ra d_uh_unini gue'a di manda y_u ts'ut'abi a, nangue gätho y_u häi i ja ua ja ra ximhäi,” bi 'y_en'a ram 'b_ehni.

18

Bi 'b_eh rá ts'edi ra d_uh_unini Babilonia

¹ M'b_ejua dá nugä man'da ram 'b_ehni bá ç_uh mah_ets'i, ne ç_um_e i ja rá ts'edi. Ne i ja rán neç_ui, bi hyät ra ximhäi 'b_u mi ç_ui, tengu ra hyadi. ² Ne ç_um_e ts'edi bin y_u, bi 'y_ena: “Bi guahya, bi guahya rá ts'edi ra d_uh_unini Babilonia. Ne h_ont'ü y_u z_ith_u dim 'b_up_u, ne gätho y_u ts'onth_i. Ne i 'b_up_u h_ont'a go 'b_e'a mán ts'o, ne y_u doja gue hingui ho øt'e, x_un ts'otho. ³ Nguetho nu y_u m_engu b_u bi xänba ran ts'o gätho y_u j_u'i mi s_om b_u gue i 'b_uh ná ng_uni ra ximhäi. Ne gätho y_u ts'ut'abi bi gomh_u ran ts'o

ra hnini, ngue tengu'bu ra 'yomt'ɛni xisu bu. Ne xun ngu yu ja'i 'da n'danni yu hai, bim membeti 'bu mi mbap'u 'be'a gätho bi numanhose yu mengu bu ja a ra hnini," bi 'yɛn'a ram 'behni. ⁴ Ne dra Xuuagä dá øcä man'da ra nde bi 'yɛh mahɛts'i, bi 'yɛna: “Ba ɛhe gätho yu ja'i ngue ma mbetigä, dami pøm bu ja ra dahnini, gue hin gui cohma øt'ehu ran ts'o i ja bu, ne hin guin nuhu ran unbi gue da nu u to'o da gopu. ⁵ Nguetho nu'bu sä da mba ma munts'i yun ts'o i t'ørpu, tengu'bu da zuh nan hɛts'i ra ximhai mahɛts'i. Ne nu'a Oja xingui ts'u bi pumbeni ran ts'o 'be'a bi t'ørpu.” ⁶ Ne bi sih yam 'behni Oja buya: “Nuya dami cospahu ra pengui tenguthoho bi 'yørpa mi'da, dami cospahu ran u gue gui yofu mahøn'a. ⁷ Dami un ya ran unbi ne nts'edi ra dumbui 'be'a ran theui bi 'yøt'e. Nguetho bi beni maguese, ne bi 'yøt' yu ts'oqui bi numanhose, ne xun ngu 'be'a gätho bi hyonse. Tengu'bu n'da ra xisu da manse mbo rá mbui, da 'yɛna: “Nugä xun ngu ma ts'edigä, hingan ts'ogui thohogä, ne njam'bu din jagä ra dumbui,” ngubu bi ma. ⁸ Pe janangue'a da nu ran unbi di und Oja, ne gätho 'be'a din ja, 'da huɛtho an ja gätho yu 'yanthi. Ne da nu ra gɛhe ne ra dumbui, ne di juadi nanguue ra sibi. Nguetho tate thoho rá ts'edi Oja ra Hmu, gue di un'na ran theui bi 'yøt'e. ⁹ Ne nu yu ts'ut'abi gätho yu hai gue zai i comhu ran ts'o, gätho din zoni ne dim mbafi 'bu i hand rá 'bifi ra dahnini ngue i zø. ¹⁰ Ne gätho dim 'bämanhɛ nguetho ɛmme i su da nu ran unbi tengu in nu u i 'bupu ja ra dahnini. Ne da ma: “Huɛcate, huɛcate, nguetho mahotho ra dahnini, ne ɛmme mi ja rá ts'edi, pe n'da huɛtho

gue bi ts'embi,” da 'yɛn'ɯ. ¹¹ Ne gätho y_ɯ mbä b_ɯ ja gätho ra ximhäi din zoni ne dim mbafi, nguetho njo'o da dämbi 'bɛ'a da mbä. ¹² Ngue y_ɯ oro, y_ɯ t'axi, y_ɯn 'yøt'e, y_ɯ perla, ne ra 'bø't'e ra lino x_ɯn ho, ra 'bø't'e ra seda, ra 'bø't'e x_ɯn tudi x_ɯn j_ɯpoi ne x_ɯn theni, ne gätho y_ɯ za gue muman'u, ne'ɯ nt'øt'e y_ɯ do'yo, ne gätho ɯ y_ɯ za nt'øt'e ɛmmɛ x_ɯm hmadi, ne'ɯ nt'øt'e ra bronce ngue ra thenga fɛxna t'ɛgui, ne'ɯ nt'øt'e ra t'ɛgui, ne'ɯ nt'øt'e ra 'yaxi. ¹³ Ne zai mi 'bä b_ɯ y_ɯ canela, y_ɯ 'yɛthi ngue in 'yoh_ɯ y_ɯ t_ɯh_ɯ, ra t'ɯza muman'u, y_ɯ 'yɛthi i y_ɯmanho, y_ɯ perfume, y_ɯ vino, y_ɯ aceite, ra hocj_ɯni, ra trigo, y_ɯn dani, y_ɯ de'yo, y_ɯ fani, y_ɯ carro, ne y_ɯ 'yɛɛ mi 'bä b_ɯ, nguetho mi 'bäp y_ɯ te y_ɯ ja'i tengu'b_ɯ i 'bä y_ɯ fani. ¹⁴ Ne da 'yɛn'ɯ y_ɯ mbä: “Gätho gue x_ɯn ho gmi honi bin thegue. Ne gätho y_ɯ mbeti ne gätho 'bɛ'a mahotho ya bi mba. Him man'dandj guin nu mahøn'a tengu mí ja b_ɯ,” da 'yɛn'ɯ. ¹⁵ Ne nu'ɯ gue bim mɛmbeti ngue'ɯ mim pä b_ɯ ja ra dahnini, dim 'bämanhɛ tho, nguetho i su da nu ran ɯnbi, tengu in nu'ɯ mi 'b_ɯp_ɯ. Ne ɛmmɛ din zoni, i tu y_ɯ mbäi, nguetho njo'o da däi 'bɛ'a i ja da mbä. ¹⁶ Ne da 'yɛna: “Dumbäi thoho nangué 'bɛ'a bin ja ra dahnini, ɛmmɛ mi ja b_ɯ mahotho, ne mi ja b_ɯ y_ɯ 'bø't'e ra lino, ne y_ɯ 'bø't'e x_ɯn j_ɯpoi, ne y_ɯ 'bø't'e x_ɯn theni, ne madi nequi b_ɯ 'bɛ'a mahotho gue y_ɯ oro ne y_ɯn 'yøt'e ne y_ɯ perla x_ɯm hmadi. ¹⁷ Nuya nte jab_ɯ ya, n'da oratho ám 'bedi gätho ɛmmɛ x_ɯm hmadi mi ja b_ɯ,” da 'yɛn'ɯ mim pä b_ɯ. Ne gätho y_ɯ hmu y_ɯ barco ne'ɯ gätho i hu b_ɯ, ne gätho y_ɯ mbɛfi di 'yon y_ɯ barco, mi 'bämanhɛtho. ¹⁸ Ne bi du y_ɯ mbäi 'b_ɯ mi nu ra 'bifi i zø ra dahnini, ne

bi 'yɛna: “Hin'yɥ man'da ra hnini mahotho tengu nɥ.” ¹⁹ Nɛ nu'ɥ, bi 'yɥx yá yá yɥ fonthäi, ra hmɛpya gue tu yá mbɥi, nɛ bin zoni nɛ bi mbafi, ɛna: “Huɛcate ra dɔhnini ɛmmɛ mi ja rá ts'ɛdi, nguetho gätho gahɥ dyú hmuhɥ yɥ barco dám mɛmbɛtihɥ nɥ, nɛ xɔgue n'da oratho ám 'bɛdi gätho mi ja bɥ,” bi 'yɛn'ɥ. ²⁰ Pɛ gan johyahɥ gätho ahɥ gue guí 'bɥhmbɥ ua mahɛts'i, gan johyahɥ nangue 'bɛ'a bin ja ra dɔhnini, bi ts'ɛmbi. Nɛ dan johyahe gätho gahe ma 'bäihe ra Cristo ua ja ra häi, nɛ gätho gyɥ pɔngahyɔ Ojɔ, nɛ gätho gahɥ ngue dí tɛnhɥ Ojɔ, dan johyahɥ, nguetho ya bi cos'ahɥ 'bɛ'a bi 'yɔt'ahɥ yɥ ja'i mi 'bɥpɥ ja a ra dɔhnini. ²¹ Nɛ nubɥya n'da rá m 'bɛhni Ojɔ mahɛts'i ngue xɥn ngu rá ts'ɛdi, bi gu'ts'a n'da ra do ɛmmɛ xɥn ndoho, nɛ nts'ɛdi bi 'yɛm bɥ ja ra dɔdeja. Nɛ bi 'yɛna: “Tengu thoho din ja ra dɔhnini Babilonia ngue mi ja rá ts'ɛdi, pɛ njɔm'bɥ da hnu mahɔn'a, gätho n'da m'bɛdi thoho. ²² Nɛ hin da t'ɔpɥ mahɔn'a yɥ mbɛ'bida, gätho ɥ i pɛ yɥ arpa, nɛ gätho ɥ i huixt yɥ thɥxi, xínga gue'ɥ yɥ hyɥxi. Xínga n'da ran 'yohɥ dim pɛpɥ mahɔn'a, nɛ njon din cam bɥ mahɔn'a. ²³ Nɛ din çɔ'bɛxui thoho, him man'dandj mahɔn'a di nɛqui bɥ yɥ sibi, nɛ njon da 'yɔt' ran thɔti bɥ ngue din johya tengu mi ɔt'e. Nguetho man'da mi ja yá ts'ɛdi ɥ mi ɔt' yá 'bɛfi bɥ xínda gue'ɥ mi'da gätho ra ximhäi. Pɛ mi hät yɥ ja'i 'bɥ mi xänbi di ho yá pähä zɛhɛ ɥ gätho mi sɔm bɥ, bí nɛxpɥ ná ngɥni ra ximhäi. ²⁴ Nɛ guɛpɥ bim fän yá ji ɥ yá pɔngahyɔ Ojɔ, nɛ ɥ gätho mi'da yá t'uhni Ojɔ, gue bi tho. Pɛ guɛpɥ bi tho ɥ, nɛ gue'a í ts'ɛmba a ra dɔhnini,” bi 'yɛn'a rá m 'bɛhni Ojɔ.

19

¹ Ne nubaya, dra Xuuagä dá øcä yá nde n'da munts'i yá ja'i i 'bup mahets'i. Ne bi 'yɛn'ɛ: “Dí ɛspah Oja, nguetho ma pørpateh a, ne hønse ma Ojah i ja rá nuixte ne tate thoho rá ts'edi. ² Xun ho rán ts'embi Oja, nguetho rán säui bi t'ørpa ra dahnini, tengu'bu ra 'yomt'ɛni xisu, gue bi ts'onba yá mbui gätho yá ja'i ra ximhäi. Ne nuya Oja bi cospa u gätho to'o bi hyo yá 'yɛhɛ,” bi 'yɛna. ³ Ne nts'edi bi mam mahøn'a yá nde dá øcä: “Dí ɛspah Oja nguetho ya bi juah ra sibi a ra dahnini, ne hin din hɛ a nín 'yo rá 'bifi,” bi 'yɛn'ɛ yá ja'i. ⁴ Nubaya gätho 'däte magoho yá dæc'yɛi ngue zai di mbä'ts'a Oja, ne'ɛ goho yun t'uti i 'bui, bin danyahmu bu i hu a Oja, ne bi dande. Ne gätho bi ma bi 'yɛn'ɛ: “Necähe, ngubá dímbɛ dı ɛspah Oja,” ɛn'ɛ.

Bi zin rá xisu ra Dɛ'yo

⁵ Ne dá øcä man'da ra nde bi bøm bu guerp i hu a Oja, ngue bi ma: “Dami 'yɛspa ma Ojah gätho u yá 'yɛhɛ. Dami 'yɛspah gätho to'o i numansu Oja, ne'ɛ i ja yá ts'edi ne'ɛ hin'na,” bi 'yɛn'a ra nde. ⁶ Ne dá øcä yá nde yá ja'i xun ngu, ngue di hi tengu'bu xun ngu yá dehe, ne tengu'bu bi thoni yun gani. Ne bi 'yɛm 'bu mi ya: “Dí ɛspah Oja, nguetho di manda ya ra Hmu, ma Ojah tate thoho rá ts'edi. ⁷ Gätho dan johyah, ne da hyu ma mbuih, ne ga ɛspah Oja ngue i ja rá ts'edi. Nguetho bi zøn ra ora da zin yá 'yɛc'yɛi ra Jesús, ra Dɛ'yo, tengu thoho n'da ran 'yoh din thät'ui rá xisu. Ne mahøntho da mba ra xisu, mahoqui thoho. ⁸ Ne bin t'un ran t'ɛdi da hye ra pahni di fɛxni, gue ra lino xingui ts'ɛ ts'o. Nu'a ra pahni xun t'axi nam bøni ngue bi mba mahoqui yá

ts'oqui ɱ yá t'ɛhni Ojã nɛ nubɛya i ɔt' yán thehɱ.”
 9 Nɛ nuna ram 'bɛhni mahɛts'i bi xicã 'bɛ'a ga o't'
 ya: “Din johya gãtho to'o ɱ bi ts'on bɱ ja ran sihmɛ
 nangue rán thãti ra Dɛ'yo. Majuãni rãm hman Ojã
 na dí xi a ya,” bi 'yɛng rãm 'bɛhni Ojã mahɛts'i.
 10 Nɛ nubɛya dán danyahmu bɱ ja rá gua ram 'bɛhni
 mahɛts'i. Pɛ nu'a bi xicã: “O guín jabɱ, nguetho
 nugã rá 'yɛhɛ thohogã Ojã tengu thoho i, nɛ tengu
 ni cuhɱ, gãtho ɱ i mamp'a rãm hman Ojã nangue
 ra Jesús, gãtho dadí jafɱ da fãh ra Jesús,” bi 'yɛng
 'bɱ mi xiqui.

Nu'a n'da bi hyux ra t'axca ndɔfani

11 Nɛ nubɛya, dra Xuuagã, dá nugã nsoqui
 mahɛts'i. Nɛ mi 'bãpɱ n'da ra t'axca ndɔfani pa
 nthuts'i. Nɛ nu'a i huts'i, Majuãni a rá thuhu,
 nguetho zãi im mam majuãni a. Nɛ di Jã'ts'a rá
 thuhu, janangue'a n'da ngu n'da di un'na rán sãui
 'bɱ bi juãbi, nɛ xɱn ho 'bɱ i ɔt' ran sɱi a. 12 Nɛ
 nu'ɱ yá dã a mi huxpɱ, mi zø tengu ra sibi, nɛ
 mi jabɱ xɱn ngu yɱ corona bɱ ja rá yã. Nɛ nu rá
 thuhu nt'o't'i bɱ, hõnse mi pãdi 'bɛ'a rá thuhu. 13 Nɛ
 nu rá pahni mi he, bi zinni gãtho ra ji, nɛ nu rá
 thuhu, ngue rãm Hman Ojã a. 14 Nɛ nu'ɱ yɱ dofɱi
 mahɛts'i, gãtho mi he ra t'axca lino mahotho, xíngui
 ts'ɱ xɱn ts'o. Nɛ gãtho mi hux yɱ t'axca ndɔfani, nɛ
 bi dɛn'na ra mbãdi mi huxpɱ ja ra ndɔfani. 15 Nɛ
 nu'a ra ngɱrbi i pøxpɱ ja rá nde n'da ra espada
 ɛmmɛ hɛt'i, ngue da dãp yán sɱihɱ 'bɱpɱ gãtho yɱ
 häi bɱ ja ra ximhäi. Nɛ gãtho di manda ɱ bɱya, nɛ
 njon di japi da mbɛsta'a da ma. Nɛ tengutho ra jã'i
 bɱ ja ran the'ma gui'uva, i nɛn yɱ uva, nɛ ngutho
 da 'yørpa ɱ to da zɛmbi, di un rá cue Ojã nts'utho,

ngue nu'a nte hɛmbi da 'yɔt'e. ¹⁶ Nɛ nt'o't'i bɛ ja rá pahni nɛ rá xɪnthe rá thuhu, ngue ra Hmuts'ut'abi a ngue di manda gátho yɛ ts'ut'abi, nɛ rá thuhu, ngue ra Ngɛrpa Hmu a ngue di manda gátho yɛ hmu. ¹⁷ Nɛ dá nugä n'da rá m 'behni Ojå mahɛts'i mi 'bäpɛ ja ra hyadi, nɛ nts'ɛdi bi mba't'ɛ gátho yɛ doja mi 'yo bɛ magɛts'i, bi 'yɛmbi: “Gátho ahɛ gyɛ dojahɛ, ba ɛhmbɛ ya, nguetho Ojå bi 'yɔt'ahɛ n'da ra dɛnts'ihmɛ. ¹⁸ Ba ɛhmbɛ ya gui sihɛ yɛ ngɔc'yɛi yɛ ts'ut'abi nɛ yɛ hmudofɛi, nɛ'ɛ gátho mi ja yɛ ts'ɛdi. Nɛ yɛ ndɔfani nɛ gátho mi huts'i, nɛ gátho yɛ jå'i yɛ 'yɛhɛ nɛ gátho hing yɛ 'yɛhɛ, nɛ yɛ hmu uague yɛ mbɛfi,” bi 'yɛm 'bɛ mi mba't' yɛ doja. ¹⁹ Nɛ dá nugä ra zate gue xí bɔxpɛ ja ra dɛdejå, nɛ 'darbɛ bim pɛtihɛ gátho yɛ ts'ut'abi ngue gátho yɛ häi, ngue da 'yɔrpa n'da ra dɛsɛi a mi huxpɛ ja ra t'axca ndɔfani, nɛ'ɛ gátho mi tɛnni. ²⁰ Nɛ nu ra zate bɛya bi mba mfent'i a, nɛ'a ra hyäte pɔngahyå bi fent'i, gue'a ran t'uti í bɔx ra häi nɛ xí 'yɔt' yɛ hyonya nt'ɔt'e bɛ ja rá hmi ra zate. Nɛ gue'a mi hät yɛ jå'i gátho to'o mi ja rá thuhu bɛ ja rá dɛ. Gátho yoho bi t'entpɛ ja ra sibi ra azufre, tengu n'da ra dejå na ndoho a ra sibi. ²¹ Nɛ gátho yɛ jå'i mi tɛn'na ra zate, bi tho nangue ra espada mi pɔxpɛ ja rá nde a mi huxpɛ ja ra t'axca ndɔfani. Nɛ nu'ɛ yɛ doja bɛya bin niyå thoho nangue yɛ ngɔc'yɛi.

20

N'da mahuqhi njɛya

¹ Nɛ nubɛya, dra Xuuagä dá nugä man'da rá m 'behni Ojå mahɛts'i bá çai nɛ bá hyå rán sogui ra hyåhäi ɛmmɛ xɛn hɛ nɛ nts'utho, guerpɛ i 'bɛh yɛ

zìthu. Ne nu'a rá m 'behni Ojã mi cã n'da ra cadena xun ndoho. ² Ne bi bent'a ra jãrga, ne t'ẽmbi ra c'eyã, pe guet'a ra zìthu, rá thuhu í Satanás. Ne bi mba nthãt'i n'da mahuãhi njeya nangu ra cadena. ³ Ne nu'a rá m 'behni Ojã baya, bi 'yentpũ ja ra hyãhãi a ra zìthu. Ne bi go'mi, ne bi hyãt'a ran sogui, ne bi cuahmi xun ho, ngue hin da zã da bõm bũ da hyãt yũ jã'i, asta gue'bũ bi gua'a n'da mahuãhi njeya. M'bejua da mba nso'ts'i 'da yũ pa. ⁴ Ne dá nugã man'da ra hmepya mahẽts'i, xun ngu yun thuts'i, ne nu to'o mi huxpũ bin t'un ran t'ẽdi da 'yõt' ran juãnbate, gãtho min 'yohũ bũ bi tho 'bũ mi ma i ẽc'yẽi ra Jesús, ne'bũ mi mamp'a rá m hman Ojã. Gue nu'ũ gãtho him mi thãnde ra zate xĩ bõxpũ ja ra dejã ne rá nyoguido. Ne nte mi ja bũ yũ dẽ rá thuhu ra zate, xinga guerpũ ja yũ 'yẽ. Nu'ũ bi ndants' mahõn'a 'bũ mi du, ne bin 'yohũ ra Jesús bin ts'ũt'abi n'da mahuãhi njeya. ⁵ Ne guehya yũ mbũdi bi xox Ojã bi t'urcã. Pe nu'ũ mi'da gue bi du, hin da dãmbeñi asta gue'bũ bi gua'a n'da mahuãhi njeya. ⁶ Ne di johya ne majapi ẽ gãtho ẽ ra mbũdi da xox Ojã, ne hin da nu a na yoho ran dãte ngue ra sibi mazãi. Ne dim mbãjã nangu ra Cristo bũ bí ja rá ts'ẽdi Ojã, ne din 'yohũ ra Cristo ngue din ts'ũt'abi n'da mahuãhi njeya.

Da mba nthãpi ra zìthu

⁷ Ne nu'bũ bi gua'a n'da mahuãhi njeya, da mba nsocui a ra zìthu mi ofãdi. ⁸ Ne nu'a ra zìthu baya da bõm bũ, xõ da hyãt mahõn'a yũ jã'i gãtho na ngũni ra ximhãi. Da mba bũ ja ra hãi Gog ne ra hãi Magog ne di japi dim peti gãtho nangu din ja ra dãsui. Ne xun ngu da dẽnni hingui sã da 'bede, tengu ra

'bomu 'bom b_u ndendeja, njon da hyät'i da mbede.
 9 Ne din 'yεrpa thoho b_u ní mba bi mbä'ts'i hap_u mi
 'b_u min 'yoh_u Oja, guep_u ja ra dahnini di huεc Oja.
 Pe bá caḥ mahεts'i ra sibi bi juadi gätho yún sui_u.
 10 Ne nu'a ra zīthu ngue bi hyät'a, bi t'entp_u ja ra sibi
 i the ra azufre, tengu n'da ra deja na ndoho, guep_u
 xí t'entp_u ra zate xí bōxp_u ja ra dādeja, ne'a ra hyäte
 pōngahya gue ran t'uti xí bōxp_u ja ra häi. Ne gätho
 hyu da nu ran unbi nangue ra sibi, ma pa ne ra xui
 hōn'b_u go njam'b_u gätho y_u pa mazai.

Ran zεgui ran juḥnbi

11 Ne drá Xuuagä dá nugä mahōn'a, gue n'da ran
 thuts'i x_un ndoho x_un t'axi, ne mi hup_u Oja. Ne
 nu ra ximhäi ne mahεts'i bim 'be 'b_u mi hyant'a mi
 hup_u, ne him man ja b_uya. 12 Ne dá nugä gätho u
 x_un du, hōnt'a go 'be'a ní ja'i, mi 'bäp_u ja rá hmi Oja
 i hup_u. Ne bi mba ma tants'i y_u sōcuḥ b_u, ne'a ra
 sōcuḥ im ma to'o i ja ra temazai. Ne gätho bi mba
 ma juḥnbi nangue'a nt'o't'i b_u 'be'a gätho bi 'yōt'a,
 nu'b_u mi 'b_ui. 13 Ne gätho u gue bi du b_u ja ra deja,
 ne gätho u mi'da bi du hōnb_u go hap_u, ngue gätho i
 'bäp_u 'b_u u x_un du, bi bōm b_u, ne bim 'bäp_u ja rá hmi
 Oja. Ne bi mba ma juḥnbi nangue 'be'a gätho bi 'yōt'
 'b_u mi 'b_ui. 14 Ne nu'a ra xεqui mi 'b_u u x_un du, bi
 t'entp_u ja ra sibi, tengu ra deja na ndoho. Gue'a na
 yoho ran dāte a. 15 Ne nub_u ja ra sōcuḥ gue im ma
 to'o i ja ra temazai, ne nu' u gätho him man t'o't'i yú
 thuhu b_u, bi t'entp_u ja ra sibi.

21

Ma'da'yo mahεts'i ne ra ximhäi

¹ Nε nub_uya, dra Xuuagä, dá nugä man'da bi t'urcä, ngue ma'da'yo mahεts'i nε ma'da'yo ra ximhäi. Nguetho ya bim 'bεdi 'bε'a gätho mi ja b_u mahεts'i nε ra ximhäi. Nε hin'y_u ra deǰa b_u ja ra 'da'yo ximhäi. ² Nε dá nugä bá cǰh mahεts'i guep_u bí 'b_u Oǰa n'da ra hogahnini, gue'a ra Jerusalén ma'da'yo, mahotho, mahoqui, tengu n'da ra hmute i he ra pahni mahotho da mba dín thǰt'ui rá ndø. ³ Nε dá øcä n'da ra nde nts'εdi bin yǰ, gue bá nεxp_u ja ran thuts'i b_u bí hu Oǰa, bi 'yεna: “Dami hyand ya, bi gǰcua mahεts'i rá ngu Oǰa,” bi 'yεna, nε nuya zǰi dim 'b_uhmb_u y_u jǰ'i a. ⁴ Nε guesε Oǰa di un ran johya, nε him man ja y_u guidä y_u jǰ'i, nε hin dín ja ran dǰte mahø'n'a b_u, nε hin dín ja y_u dumb_ui b_u. Nguetho gätho 'bε'a mán unbi mi ja, ya bi thogui. ⁵ Nε nu Oǰa ngue i hup_u ja ran thuts'i, bi 'yεna: “Gätho ma'da'yo dá øt'ä ya.” Nε bi xiqui, dra Xuuagä: “Dami 'yo't' ya 'bε'a dí xi a i, nε sä da t'εc'yεi nguetho majuǰni a.” ⁶ Nε bi xiqui mahø'n'a: “Ya bi guadi 'bε'a gätho dá øt'ä ya. Gätho dá d_u'mi, nε ga juacä ra 'bεfi dá d_u'mi. Zǰi dám 'b_ucä nε dam 'b_ui mazǰi. Nε nu'ε to'o i sä ngue di 'bε a ra te mahyoni thoho, tengu'b_u i tuthe, ga undä ra te i juadi, tengu'b_u ra mbøthe im fonts'a ra dehe ga unni, nε hin da gurqui. ⁷ Nε to'o da dǰha, ga comhbe 'bε'a gätho i jagä, nε ga øt'e ma t'uhnigä ε, nε dy_u Oǰagä ε. ⁸ Pε ga entp_u ja ra sibi ε to'o i su y_un unbi 'b_u da dεngui, nε'ε to'o yoho yún 'yomfεni, nε gätho ε x_un ts'o yǰ mb_ui, nε gätho y_u hyodu, nε gätho y_u 'yomt'εni, nε gätho ε in yǰh_u y_u zǰth_u, nε gätho ε i thǰnde hønt'a go 'bε'a gue him majuǰni, nε gätho ε i man y_u fehni. Gätho ya da nu na yoho ran

daṭe, da t'ɛntpɛ i zø ra sibi ra azufre, tengu ra deḷa na ndoho,” bi 'yɛn Oḷa.

Ma'da'yo ra hnini Jerusalén

⁹ Nɛ xø dá nugä man'da ra hmɛpya bi t'urcä. Nu'a n'da ɛ yám 'behni Oḷa mahɛts'i gue min 'yohɛ 'dato yɛm 'behni, gue'ɛ mi the yɛ ximbo gue bi un yɛn ɛnbi bɛ ja ra häi, nɛ nu'a bi xiqui: “Ba ɛɛ, ga ut'a ra hnini, tengu'bɛ ra hmute bin that'ui ra Dɛ'yo.”

¹⁰ Nɛ nu'a rá Hogandahi Oḷa bi bɛngä man'da mahøn'a, tengu'bɛ bi zixcä a ráam 'behni Oḷa bɛ ja n'da ra t'øhø xɛn hɛts'i, nɛ bi 'yurca ra hogahnini Jerusalén ma'da'yo, bi gah mahɛts'i guepɛ bí 'bɛ Oḷa.

¹¹ Nɛ nu'a ra hnini ɛmmɛ di yoxni nangué rán hose Oḷa i 'bɛpɛ mbo. Nɛ di yoxni tengu ra do ra jasje i pømhyats'i.

¹² Nɛ nu'a ra hnini mi ja bɛ ra mbä't'i, ra ḷado xɛn hɛts'i, goho yá ts'at'i. Nɛ nu'a ra mbä't'i, mi ja bɛ 'dɛ'magoho yɛ dajut'i, nɛ n'da ngu n'da yɛ jut'i mi 'bäpɛ n'da ráam 'behni Oḷa mahɛts'i, da mbäh ra goxthi.

Nɛ nu'ɛ 'dɛ'mayoho yɛ jut'i, n'da a n'da nt'o't'i yá thuhu ɛ 'dɛ'ma yoho yá ts'ant'ɛ ra Israel.

¹³ Nɛ n'da nguadi min ja hyu yɛ jut'i, hyu i xopɛ ní bøx ra hyadi, nɛ hyu i xopɛ ní yäh ra hyadi, nɛ hyu i xopɛ ra norte, nɛ hyu i xopɛ ra sur.

¹⁴ Nɛ nu'a ra hnini mi fa'ts'i 'dɛ'mayoho yɛ do, n'da'a n'da nt'o't'i yá thuhu ɛ 'dɛ'mayoho yɛn 'yohɛ gue yá 'bäihɛ ra Jesús, ngue ra Dɛ'yo.

¹⁵ Nɛ nu'a ráam 'behni Oḷa mahɛts'i gue dán ya'be, mi ḷa n'da ra t'ɛni ra oro, tengu'bɛ ra metro, gue da 'yɛn ra hnini, hangu na ndoho yɛ jut'i, nɛ yɛ fø't'e.

¹⁶ Nu'a ra hnini xɛn zant'ma ndoho, 'da'angu ná mba, nɛ 'da'angu nán janni. Nɛ nu'a ram 'behni mahɛts'i bi 'yɛn ra hnini, nɛ bi 'yɛ' ra güenda ngue yo mahuahi

ne yo ciento kilómetro ná ndoho, 'da'angu ná mba, 'da'angu nán jhnni, ne 'da'angu nán hęts'i. 17 Ne nu'a ram 'bęhni bi 'yeni hangu nán hęts'i rá mbä't'i ra hnini, ne bi 'yü' ra güenda ngue hyäte ma goho metro. Ne bi 'yeni tengutho i ęt' yü ję'i. 18 Ne nu'a ra mbä't'i nt'ęt'e nangue yü do ra jaspe, pe nu ra hnini nt'ęt'e nangue ra oro, tengu'bü ra xito a ra oro. 19 Ne nu'ü 'de'mayoho yü dędo mi fa'ts'a ra mbä't'i, xün ngu nt'üt'i yü t'üdo 'dahma 'dan'yo, ngue di fexni, xüm hmadi di muui. Nu'a rá mbüdi ra dędo nt'üt'i yü t'üdo ra jaspe, nu'a ná yoho ra dędo nt'üt'i yü t'üdo ra zafiro, nu'a ná hyu ra dędo nt'üt'i yü ágata, nu ná goho ra dędo nt'üt'i yü esmeralda. 20 Ne nu'a ná cüt'a ra dędo nt'üt'i yü ónice, ná 'dato ra dędo nt'üt'i yü cornalina, ná yoto ra dędo nt'üt'i yü crisólita, ná hyäto ra dędo nt'üt'i yü berilo, ná gütö ra dędo nt'üt'i yü topacio, ná 'det'a ra dędo nt'üt'i yü crisoprasa, ná 'de'ma'da ra dędo nt'üt'i yü jacinto, ná 'de'mayoho ra dędo nt'üt'i yü amatista. 21 Ne gätho 'de'mayoho yü jut'i rá mbä't'i ra hnini nt'ęt'e nangue yü perla gue xün t'axi, ne n'da'a n'da yü perla gue bi t'ęt'e n'da ngu n'da ra jut'i. Ne nu'a ra calle xün ndoho bü mbo ra hnini nt'ęt'e nangue ra oro xün ho, tengu'bü ra xito a ra oro. 22 Ne hin dá nugä n'da ra niję bü, nguetho gätho rá nguse Ojä a ra hnini, ngue ra Hmu tętetho rá ts'edi, ne ra De'yo, ne 'darpu i 'bühmbü ü i 'büpu ja ra hnini. 23 Ne nu'a ra hnini, him mahyoni ra hyadi di yorpu, ogue ra zana, nguetho guse Ojä ne ra De'yo di yorpu. 24 Ne nangue'a ra nyot'i i ja bü, gätho di yot'ü ne dim 'bümanho ü yü ję'i dim 'büpu gätho yü häi ua ja ra ximhäi. Ne yü ts'üt'abi gätho yü häi dim 'büi di dä

bɥ ɥ yɥn ho xɥ 'yɔt'e, tengu'bɥ di um bɥ yɥn t'unni xɥn ngu di muui. ²⁵ Nɛ nsoquitho yɥ jut'i gätho ra pa, nɛ njam'bɥ da mba njut'i, nguetho njam'bɥ din xui bɥ. ²⁶ Nɛ hɔnt'a go 'bɛ'a gätho di muui, gue bi zän Oja bi 'yɔt' yɥ ja'i 'dahma 'dan'yo yɥ häi ua ja ra ximhäi, nɛ gue'a da hyaxpɥ ɥ, ní thim bɥ mbo ra hnini. ²⁷ Pɛ hin da yɥrpɥ ja ra hnini 'bɛ'a xɥn ts'o, xing yɥ ts'om'bäi da yɥrpɥ, xing yɥ hyäte. Pɛ hɔnt'ɥ to'o bi 'yorpa rá thuhu ra Dɛ'yo bɥ ja rá sɔcuɔ, gue to'o gätho bi un ra temazai, hɔnt'ɥ da zä da yɥrpɥ.

22

Mi ts'ɥtho ba ɛh ra Jesucristo

¹ Nɛ nu'a rá m 'bɛhni Oja xɔ bi 'yurcä man'da mahɔn'a, dra Xuuagä. Ngue n'da ra dɔthe mahoqui thoho ra dehe xɥn güe tengu ra xito, t'ɛmbi rá dehe ra temazai. Nɛ bí nɛxpɥ ja rán thuts'i Oja nɛ ra Jesús ra Dɛ'yo. ² Nɛ bi tho'inde bɥ ja ra calle xɥn ndoho bɥ ja ra hnini. Nɛ n'da n'danguadi mi 'bäpɥ yɥ za t'ɛmbi yɥ za gue di un ra te. Nɛ nu'ɥ yɥ za din zɥdi, n'dazna ngu n'dazna ma'da'yo yɥn dät'o din zɥpɥ, janangue'a 'dɛmayo nidɔ din zɥdi n'dajɛya. Nɛ nu'ɥ yú xi di un yún zaqui gätho yɥ ja'i. ³ Nɛ hin'yɥ 'bɛ'a dí hnu rán ts'ɛmbi Oja bɥ. Pɛ din ja bɥ rá ts'edi Oja nɛ rá ts'edi ra Jesús ra Dɛ'yo. Nɛ gätho yú 'yɛhɛ da dɔnde ɥ nɛ da 'yɔrpa yú 'bɛfi. ⁴ Nɛ nu'ɥ dim 'bɥpɥ da nu rá hmi Oja, nɛ gätho din ja rá thuhu Oja bɥ ja yú dɛ. ⁵ Nɛ hin'yɥ bɥ ra xui, janangue'a njon da hyom man'da ran nɛqui, xing ra hyadi, nguetho guesɛ Oja ra Hmu di yozɛhɛ bɥ. Nɛ nu'ɥ dim 'bɥpɥ din ts'ɥt'abi gätho yɥ pa mazai. ⁶ Nɛ nu'a ram 'bɛhni bi xicä: “Gätho ram hma gá

'yøde, majuaṇi a, ne da zä da t'ɛc'yɛi gätho. Nu'a Oja ra Hmu, gue'a di un rá Hogandähi yá pøngahya, ya bá pɛncä ua drám 'behniḡä a, ngue ga xi ahḡ 'be'a din ja, gue yá 'yɛhe ahḡ Oja. Ne him maya'a din ja,” bi 'yɛna. ⁷ “Dami 'yøhmbḡ ya,” ɛn'a ra Jesús, “him maya'a gue gua ɛcä. Gan johyahḡ gätho ahḡ gue guí ɛc'yɛihḡ 'be'a din ja, nt'o't'i bḡ ja ra søcuḡ,” bi 'yɛna. ⁸ Ne nugä dra Xuuagä, majuaṇi dá øde ne dá nugä 'be'a gätho bi t'urqui ngue dá o't'ä ua. Ne nu'bḡ mi gua'a 'be'a dá øcä ne 'be'a xí 'yurqui, dán danyahmu bḡ ja rá gua ram 'behni mahɛts'i bi 'yurqui gätho, dí ɛna gue ga thḡnde. ⁹ Pe nu ram 'behni bi xiqui: “O guí thḡndegui, nguetho nugä dra 'yɛhɛḡä tengu i, ne ni cuhḡ mi'da yḡ pøngahya, ne gätho mi'da ḡ gue i ɛc'yɛi 'be'a gá 'yorpḡ ja ra søcuḡ. Hønsɛ Oja gui thḡnde,” bi 'yɛna. ¹⁰ Ne xø bi xicä ram 'behni bḡya: “O guí pɛs' thofo na gá 'yo't'i, ngue 'be'a din ja, nguetho him maya'a din ja. ¹¹ Ne nu'ḡ to'o i øt' ran ts'o, thocua thofo da 'yøt' ran ts'o, ne gätho to'o i øt' ran ts'om'bäi, thocua thofo da 'yøt'e. Pe nu'ḡ to'o i øt' ran ho, thocua thofo da 'yøt' ran ho, ne to'o mahoqui thofo yá mbḡi thocua thofo gue xtán ho yá mbḡi,” bi 'yɛn'a rá m 'behni Oja mahɛts'i 'bḡ mi xiqui. ¹² Ne bi 'yɛngä ra Jesús bḡya: “Ne guehna dí xi ahḡ, him maya'a ba ɛcä. Ne n'da ngu n'da ga un rán theui 'be'a gätho bi 'yøt'e. ¹³ Nugä gätho dá dḡmi ne ga juacä ra 'bɛfi dá dḡmi, dra mbḡdigä ne dran zeguigä, zḡi dām 'bḡi ne dam 'bḡi mazḡi. ¹⁴ Majḡpi thofo gätho mahoqui yá mbḡi nangue Oja, tengu'bḡ m'beni yá pahni. Janangue'a i ja yán t'ɛdi da yḡrpḡ ja yá goxthi ra hnini. Ne nu'ḡ to'o dá zä da yḡrpḡ, da zä da zi

yán dät'o y_u za gue t'ɛmbi y_u za di un ra temazai. ¹⁵ Pɛ hingui sä da y_urp_u gätho ɛ ngue bi 'uegue nangue Oja. Nɛ da gop_u thi ɛ gätho i ya_hu y_u zithu, nɛ gätho y_u 'yomt'ɛni, nɛ gätho y_u hyodu, nɛ gätho i thande 'bɛ'a him majuani, nɛ gätho y_u ja'i gue di ho da man y_u fehni, hingui sä da y_urp_u ɛ. ¹⁶ Nugä dra Jesúsgä, dá pɛnhdä b_u mam 'bɛhnigä gue da xi ah_u gy_u 'yɛc'yɛih_u, gue 'bɛ'a gá 'yorp_u ja ra sɔcuɔ. Nugä dram bom'bɛtogä ra David, nɛ tengu'b_u dra Dɔsɔ dín 'yo'be ran nɛqui," bi 'yɛn'a ra Jesús. ¹⁷ “Ba ɛhmb_u gätho ah_u,” ɛn'a rá Hogandahi Oja, nɛ'a rá xisu ra Dɛ'yo ɛna. Nɛ'ɛ gätho gue i øde, da ma: “Ba ɛhmb_u.” Nɛ ba ɛcua gätho i tuthe, nɛ gui sih_u ra dehe gue di un ra temazai, nɛ hin gui juth_u a.

Ran zofo ran zɛgui

¹⁸ Nɛ nuya dí xi ah_u, gätho ah_u guí nuh_u ya y_um hma i jaua, ngue i ma 'bɛ'a din ja, o gue ah_u guí øhmb_u 'b_u i hman ya y_um hma nt'o't'i ua, pɛ nu'b_u guí ɛna gui hyuspah_u mi'da y_um hma, pɛ da hyus'ah_u Oja ɛ y_un ɛnbi im mangua ja ra sɔcuɔ 'b_u. ¹⁹ O nu'b_u guí ɛmh_u him majuani 'da y_um hma nt'o't'i ua, ɛna gue'b_u gdí 'uej_u ɛ, pɛ Oja dí 'uec'ah_u y_un japi im mangua ngue hin di ja ah_u gui cɛrp_u ja ra hogahnini, nɛ hin di ja ah_u gui sif_u yán dät'o a ra za di un ra temazai. ²⁰ Nɛ nu'a ra Jesús gue bi man ya y_um hma gätho i jaua, i ɛm bɛya, “Majuani ba ɛcä n'dihi,” bi 'yɛna. Nɛ gue'a dín nde'e, nɛ dí xi a i, ba ɛɛ ma Hmu i Jesús. ²¹ Nɛ gätho ah_u dín nde guin nuh_u rán japi a ma Hmuh_u ra Jesús. Nɛ hɔnt'a dí xi ah_u ya.

**Ra 'da'yohogui nangué ma Hmuh[†] ra
Jesucristo
New Testament in Otomi, Eastern Highland
(MX:otm:Otomi, Eastern Highland)**

copyright © 1974 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Eastern Highland

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomí, Sierra [otm], Mexico

Copyright Information

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Eastern Highland

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
eed5311a-6154-516f-aead-3829b2989366